

RAPPORT 2-2022

EIERSKAPS- KONTROLL

UTARBEIDET FOR
KONTROLLUTVALGET I
INNLANDET FYLKESKOMMUNE

INNLANDET REVISJON IKS

23. mars 2022
2022-306/KL

FORORD

Denne rapporten er et resultat av eierskapskontroll i Innlandet fylkeskommune som er gjennomført på oppdrag fra kontrollutvalget i fylkeskommunen.

Eierskapskontroll er omtalt i kommunelovens § 23-2, pkt d). Det følger av denne bestemmelsen at kontrollutvalget skal påse at «det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)». Kommunelovens § 23-4, første ledd fastsetter innholdet i eierskapskontrollen: «Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.»

Prosjektarbeidet er utført i perioden august 2021 – februar 2022 av forvaltningsrevisor Kristian Lein. Fagansvarlig revisor Reidun Grefsrud har kvalitetssikret rapporten.

Utkast til rapport er sendt for uttalelse til fylkeskommunens eierrepresentant, samt selskapene som er omtalt i rapporten. Mottatte høringssvar ligger ved rapporten.

Lillehammer, 23. mars 2022.

Kristian Lein

Oppdragsansvarlig revisor

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD.....	2
INNHOLDSFORTEGNELSE	3
SAMMENDRAG.....	4
1 INNLEDNING.....	6
2 METODE	8
3 FYLKESKOMMUNENS EIERSKAP	10
4 BESKRIVELSE AV UTVALGTE SELSKAPER.....	14
5 VURDERINGSKRITERIER.....	19
6 EIERSTRATEGIER.....	20
7 EIERSKAPSUTØVELSE.....	23
8 AKSJONÆRAVTALER	26
9 VALGKOMITÉER.....	28
10 KJØNNREPRESENTASJON	31
11 STYRESAMMENSETNING	33
12 GODTGJØRING TIL STYREMEDLEMMER OG DAGLIG LEDER	36
13 EIERSKAPSUTVALGETS RUTINER	39
14 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER.....	41
REFERANSER.....	44
UTTALELSE FRA SELSKAPER.....	45
UTTALELSE FRA INNLANDET FYLKESKOMMUNE.....	49

SAMMENDRAG

Kontrollutvalget i Innlandet fylkeskommune bestilte i møte 18. mars 2021, sak 21/2021 en generell eierskapskontroll om forvaltning av eierinteresser og -styring i fylkeskommunen. Foranalyse/prosjektplan for eierskapskontrollen ble lagt fram i kontrollutvalgets møte i møte 12. mai 2021 (sak 30/2021).

Formålet med eierskapskontrollen har vært å undersøke i hvilken grad Innlandet fylkeskommunes eierskap utøves i samsvar med vedtatte eierstrategier. Eierskapskontrollen er gjennomført etter følgende problemstillinger:

- Har fylkeskommunen laget eierstrategi for alle eierskap?
- Utøves eierskapet gjennom politisk forankret deltakelse i eierutvalg, på generalforsamlinger og i representantskap?
- Har det blitt utarbeidet aksjonæravtaler i selskaper der dette er formålstjenlig?
- Har alle selskaper valgkomité med tydelig mandat?
- Ivaretar selskapene kravet om minimum 40 % representasjon av begge kjønn i styret?
- Påser fylkeskommunen at selskapsstyrene er sammensatt ut fra hensyn til kompetanse, kapasitet, mangfold og uavhengighet?
- Bidrar fylkeskommunen til at godtgjøring til styrets medlemmer og lønn til leder er rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet, og samtidig ikke er lønnsledende?
- Sikrer eierskapsutvalget gode rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger, foreslå styremedlemmer, sikre rutiner på tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger, samt initiere eiermøter ved behov?

For å undersøke utøvelsen av fylkeskommunens eierinteresser har revisjonen sett konkret på noen selskaper. Det ble tatt utgangspunkt i selskaper som er viktige for fylkeskommunens økonomi, sysselsetting, innovasjon og kultur. Følgende selskaper ble valgt ut:

- Hedmark Fylkeskraft AS
- Oppland Fylkeskraft AS
- Klosser Innovasjon AS
- Hafjell-Kvitfjell Alpin AS
- Hapro AS
- Topro AS
- Tepas AS
- Mjøsanker AS
- Teater Innlandet AS

I en eierskapskontroll skal det utledes vurderingskriterier med utgangspunkt i problemstillingene, jf. RSK 002 Standard for eierskapskontroll. Vurderingskriterier utgjør en objektiv målestokk for revisors vurderinger. Vurderingskriterier skal være basert på relevante lover og forskrifter, fylkestingets/kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Ettersom problemstillingene i eierskapskontrollen er avledet av eierstrategien, vedtatt 28.4.2020 (sak 38/2020), så danner denne i hovedsak utgangspunkt for vurderingskriterier for eierskapskontrollen. Fylkestinget har også vedtatt at Innlandet fylkeskommune skal utøve sitt eierskap i tråd med anbefalinger fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES). Disse anbefalingene utgjør dermed grunnlag for vurderingskriterier for noen av problemstillingene.

Hovedkonklusjonen fra eierskapskontrollen er at den vedtatte eierstrategien kun til en viss grad er fulgt opp fra fylkeskommunens side. Vi vil spesielt trekke fram at det ikke er laget eierstrategier for alle selskaper, slik det er forutsatt. Vi etterlyser også oppfølging av krav/prinsipper som er nedfelt i eierstrategien.

Fylkestinget har i tillegg til eierstrategien vedtatt å utøve sitt eierskap i tråd med anbefalingene fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES). Fylkeskommunen har foreløpig ikke konkretisert hvordan disse anbefalingene skal innlemmes i fylkeskommunens eierstrategi og eierskapsprinsipper. Inntil dette er gjort, fungerer disse anbefalingene etter revisjonens syn i liten grad som håndfaste holdepunkter for fylkeskommunens eierskapsutøvelse.

Konklusjoner for hver av de åtte problemstillingene i eierskapskontrollen er gjengitt i kapittel 14.

Ut fra vurderinger og konklusjoner i rapporten anbefaler revisjonen at Innlandet fylkeskommune bør videreføre sitt arbeid for å implementere den vedtatte eierstrategien. Vi peker særlig på å:

- Utarbeide eierstrategier for enkeltelskaper. Her er det utarbeidet en mal som er laget for formålet.
- Vurdere behovet for å inngå en aksjonæravtale for alle selskaper der fylkeskommunen er eier sammen med andre.
- Bidra aktivt til at alle selskaper vedtar et klart og tydelig mandat for sine valgkomitéer.
- Arbeide mer aktivt for å foreslå styremedlemmer, samt sikre at styremedlemmer har ønskede kvalifikasjoner ut fra personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart og behov.

Fylkeskommunen bør i tillegg konkretisere hvordan anbefalingene fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) konkret skal innlemmes i fylkeskommunens eierstrategi og eierskapsprinsipper. Deretter bør det klargjøres hvordan disse kan følges opp i selskaper der fylkeskommunen er eier.

1 INNLEDNING

1.1 KONTROLLUTVALGETS BESTILLING

I sitt møte 18. mars 2021, sak 21/2021 om Oppfølging av plan for eierskapskontroll samt innspill til oppfølging av eierskapskontroll gjorde kontrollutvalget følgende vedtak:

1. *Kontrollutvalget bestiller en generell eierskapskontroll om forvaltning av eierinteresser og -styring i Innlandet fylkeskommune, herunder:*
 - *Hvordan følger fylkeskommunen opp egne krav til et godt eierskap i den første eierskapsmeldingen?*
 - *På hvilken måte blir fylkestingets vedtak fulgt opp?*
 - *Er fylkeskommunens praksis rundt eierskap i henhold til anerkjente prinsipper for eierstyring, lover og forskrifter?*
 - *Utnevnelse av styremedlemmer og kompetansebehov*
2. *Kontrollutvalget ber om at en kombinert foranalyse og prosjektplan legges fram av Innlandet Revisjon IKS på møtet enten i april eller mai.*
3. *Kontrollutvalget ber revisor vurdere henvendelsen kontrollutvalget har fått og vurdere om det går an å svare opp denne via undersøkelsen ved å se spesifikt på noen utvalgte selskaper.*

Pkt 3 i vedtaket viser til en henvendelse til kontrollutvalget som omhandler et selskap der fylkeskommunen er indirekte eier (Elvia AS). I saksframlegget til sak 21/2021 er henvendelsen omtalt slik: «Ved å bestille en generell eierskapskontroll som beskrevet i plan for eierskapskontroll, kan man i tillegg be revisor om å gjøre vurderinger i noen utvalgte selskapet for eksempel Elvia som henvendelsen gjelder. Da kan man svare opp henvendelsen (eventuelt deler av henvendelsen) med en gjennomført undersøkelse. Slik henvendelsen lyder, kan det muligens være aktuelt å benytte metoden forvaltningsrevisjon, da metoden eierskapskontroll er mindre omfattende og ser kun på eierskap. Dette kan revisor gjøre rede for i en foranalyse/prosjektplan.»

Til kontrollutvalgets møte i møte 12. mai 2021 (sak 30/2021) la revisjonen fram en foranalyse/prosjektplan for en eierskapskontroll. Utvalget vedtok å opprettholde bestillingen av en generell eierskapskontroll. I vedtaket heter det også at de foreslåtte åtte problemstillingene legges til grunn for prosjektet.

Kontrollutvalget diskuterte henvendelsen om Elvia og revisors tilbakemelding om at dette ikke passer inn i en generell eierskapskontroll. Utvalget bestilte ikke en egen forvaltningsrevisjon i dette selskapet, men vil vurdere om det kan være aktuelt når plan for forvaltningsrevisjon for de to siste årene skal vedtas i løpet av høsten 2021.

1.2 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Eierskapskontroll er omtalt i kommunelovens § 23-2, pkt d). Det følger av denne bestemmelsen at kontrollutvalget skal påse at «det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)».

Kommunelovens § 23-4, første ledd fastsetter innholdet i eierskapskontrollen: «*Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.*» Med ny kommunelov ble innholdet i eierskapskontrollen utvidet til også å omfatte anerkjente prinsipper for eierstyring. Det er også nytt at det er kommunens revisor som skal gjennomføre eierskapskontroll, under tidligere lov kunne denne utføres av kontrollutvalgets sekretær.

I lys av at eierskapskontrollen er forutsatt å være generell, og Innlandet fylkeskommune nylig har vedtatt eierstrategier og sin første eierskapsmelding, så er formålet med eierskapskontrollen formulert som følger: *Formålet med eierskapskontrollen er å undersøke i hvilken grad Innlandet fylkeskommunes eierskap utøves i samsvar med vedtatte eierstrategier.*

Eierskapskontrollen er gjennomført etter følgende problemstillinger:

1. Har fylkeskommunen laget eierstrategi for alle eierskap?
2. Utøves eierskapet gjennom politisk forankret deltakelse i eierutvalg, på generalforsamlinger og i representantskap?
3. Har det blitt utarbeidet aksjonæravtaler i selskaper der dette er formålstjenlig?
4. Har alle selskaper valgkomité med tydelig mandat?
5. Ivaretar selskapene kravet om minimum 40 % representasjon av begge kjønn i styret?
6. Påser fylkeskommunen at selskapsstyrene er sammensatt ut fra hensyn til kompetanse, kapasitet, mangfold og uavhengighet?
7. Bidrar fylkeskommunen til at godtgjøring til styrets medlemmer og lønn til leder er rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet, og samtidig ikke er lønnsledende?
8. Sikrer eierskapsutvalget gode rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger, foreslå styremedlemmer, sikre rutiner på tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger, samt initiere eiermøter ved behov?

For å undersøke utøvelsen av kommunenes eierinteresser har det vært relevant å se konkret på noen selskaper. Disse omtales i kapittel 2.

2 METODE

For å undersøke utøvelsen av fylkeskommunens eierinteresser er det relevant å se konkret på noen selskaper. Ettersom Innlandet fylkeskommune er eier i mange selskaper var det nødvendig å gjøre et utvalg av selskaper for å avgrense informasjonstilfanget. Det var lagt til grunn i prosjektplanen for eierskapskontrollen at utvalget skulle omfatte noen av de viktigste eierskapene. Hvilke selskaper som er viktigst avhenger av hvilke kriterier som legges til grunn, f.eks sysselsetting, betydning for svake grupper, økonomisk betydning for fylkeskommunen (utbytter) eller betydning for kultur.

Vi har tatt utgangspunkt i selskaper som er viktige for fylkeskommunens økonomi, sysselsetting, innovasjon og kultur. Følgende selskaper ble valgt ut:¹

- Hedmark Fylkeskraft AS
- Oppland Fylkeskraft AS
- Klosser Innovasjon AS
- Hafjell-Kvitfjell Alpin AS
- Hapro AS
- Topro AS
- Tepas Personal AS²
- Mjøsanker AS
- Teater Innlandet AS

Valg av metode varierer etter formålet med eierskapskontrollen og hvilke problemstillinger man ønsker svar på. I denne eierskapskontrollen ble det hentet informasjon og dokumentasjon fra fylkeskommunen og de nevnte selskapene. Dette omfatter:

- Relevante fylkestingsvedtak, herunder eierskapsmeldinger og vedtak knyttet til enkeltselskaper.
- Innkallinger/referater fra møter i eierskapsutvalget.
- Korrespondanse mellom Innlandet fylkeskommune og selskaper der fylkeskommunen er eier.
- Relevant informasjon og dokumentasjon fra selskapene.

Fra de utvalgte selskapene har det blitt hentet inn vedtekter, aksjonæravtaler, årsberetninger/-regnskaper, innkallinger/protokoller fra generalforsamlinger. Det er også blitt hentet inn skriftlig informasjon fra selskapene som belyser problemstillingene i eierskapskontrollen.

¹ Utfra økonomisk størrelse og betydning så ville det vært naturlig også å ta med Vegfinans AS. Dette selskapet ble imidlertid utelatt ettersom det ble foretatt en egen eierskapskontroll (selskapskontroll) i dette selskapet i 2019 i fellesskap mellom kontrollutvalgene i Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune.

² Har senere skiftet navn til Tepas AS, jf uttalelse fra selskapet. Senere i rapporten vil det nye navnet benyttes.

Det er tatt utgangspunkt i eierskapet og eierskapsutøvelsen til Innlandet fylkeskommune, dvs perioden etter 1.1.20. For selskapene som har blitt undersøkt har vi funnet det riktig å hente opplysninger som går noe lengre tilbake. Vi omtaler dette for hvert enkelt selskap.

Oppstartmøte for prosjektet ble avholdt 26. august 2021 med leder for eierskapssekretariatet, Kristin Rønning. Ut over dette møtet ble det ikke avholdt flere møter/intervjuer. Det ble vurdert at det var tilstrekkelig å hente informasjon og dokumentasjon via e-post, jf omtalen ovenfor.

Prosjektet er gjennomført i henhold til RSK 002 Standard for eierskapskontroll, fastsatt av Norges Kommunerevisorforening som god kommunal revisjonsskikk for eierskapskontroller. Innlandet Revisjon IKS har et kvalitetssikringssystem som bygger på denne standarden.

Datas relevans er knyttet til om undersøkelsen representerer den virkelige situasjonen. Vi mener data som er samlet inn i denne undersøkelsen er egnet til å svare på problemstillingene. Det er likevel viktig å være oppmerksom på at de opplysninger som framkommer i rapporten nødvendigvis er et utvalg av fakta, jf at det er valgt ut noen selskaper for å se på fylkeskommunens eierskapsutøvelse.

Med pålitelighet menes at data skal være mest mulig presise og nøyaktige. Dette er blant annet ivaretatt ved innhenting av uttalelser fra fylkeskommunens eierrepresentant og fra de aktuelle selskapene.

3 FYLKESKOMMUNENS EIERSKAP

Gjennom hele 2018 og 2019 samarbeidet Oppland fylkeskommune og Hedmark fylkeskommune, det ble også vurdert hvordan man skulle forvalte eierskapene i Innlandet fylkeskommune. Det ble leid inn et advokatkontor til å gjøre juridiske vurderinger av hva som måtte endres i forbindelse med sammenslåingen. For en del av eierskapene innebar sammenslåingen kun endringer av formell karakter, som f.eks. endring i navn av bakenforliggende eier. I andre selskaper skapte regionreformen større endringer. Dette har resultert i at enkelte samarbeid har blitt oppsagt, eierandeler solgt, og man har utredet alternative løsninger for nye Innlandet fylkeskommune.

3.1 EIERSTRATEGI

Fylkestinget vedtok i møte 28.4.2020 (sak 38/2020) eierstrategi for Innlandet fylkeskommune. Eierstrategien består av følgende 12 punkter:

1. *Innlandet fylkeskommune skal utøve sitt eierskap i tråd med anbefalinger fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES).*
2. *Fylkestinget legger videre følgende eierstrategi til grunn, men påpeker at Innlandet fylkeskommunes eierskap kan ha ulike hensikter og må behandles deretter.*
3. *Det skal foreligge en eierstrategi for alle eierskap. Innlandet fylkeskommunes eierskap skal være strategisk og preget av åpenhet.*
4. *Fylkeskommunen skal være en aktiv og ansvarlig eier. Eierrollen skal utøves gjennom politisk forankret deltagelse i eierutvalg, på generalforsamlinger, i representantskap og i valgkomiteer.*
5. *I aksjeselskap med to eller flere eiere skal det utarbeides en aksjonæravtale dersom det vurderes som formålstjenlig for driften av selskapet.*
6. *Alle selskaper skal ha en valgkomité med et tydelig mandat. Avhengig av selskapets form, størrelse og eierskapets varighet kan kravet fravikes.*
7. *Eier(e) skal påse at styrets sammensetning kjennetegnes av personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold utfra selskapets egenart og behov. Styrer, valgkomiteer og andre eierorgan skal bidra til bedre kjønnsbalanse, derfor skal sammensetning av styrene ivareta krav om minimum 40 % representasjon av begge kjønn.*
8. *Godtgjøring til styrets medlemmer og lønn til leder skal fremme verdiskapingen i selskapet og være rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet. En anstendig lønn/godtgjøring skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende.*
9. *Fylkeskommunens eierskap vurderes årlig i forbindelse med fylkestingets behandling av eierskapsmeldingen, som skal omtale aksjeselskaper, stiftelser, interkommunale selskaper og foretak som Innlandet fylkeskommune er en del av.*
10. *Eierskapsutvalget skal bestå av 15 folkevalgte. Fortrinnsvis velges fylkesutvalgets medlemmer med varaer hvis ikke noe annet presiseres av fylkestinget. Fylkesrådmannen får i oppdrag å sette sammen et eierskapssekretariat som bistår eierskapsutvalget i sitt virke.*
11. *Eierskapsutvalget skal sikre profesjonell forvaltning av fylkeskommunens eierskap, og gis mandat til å sikre dette gjennom kontinuerlig oppfølging og evaluering av fylkeskommunens ulike eierskap. Det skal*

sikres gode rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger, foreslå styremedlemmer, sikre rutiner på tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger samt initiere eiermøter ved behov. Eierskapsutvalget utarbeider mandat og kjøreregler for eget arbeid.

12. Offentlige midler skal ikke bidra til konkurransevridning i velfungerende markeder.

Sammen med forslag til eierstrategi la fylkesrådmannen fram en oversikt over selskaper eid av Innlandet fylkeskommune, samt

- Mal for valgkomite.
- Styreevaluering, skjema for egenevaluering.
- Eierstrategi-mal.

Eierskapsutvalget³ består av fylkesutvalgets 15 medlemmer. Eierskapssekretariatet er sammensatt av sju rådgivere, med Kristin Rønning som leder.

3.2 EIERSKAPSMELDING

Eierskapsmelding for 2019 ble behandlet av fylkestinget 8.12.20 (sak 152/2020). Følgende enstemmige vedtak ble fattet:

«Fylkestinget i Innlandet fylkeskommune vedtar eierskapsmeldingen for 2019.

Fylkestinget ber eierskapsforumet om en helhetlig gjennomgang av eierskap og deltakelse i andre selskap i løpet av 2021.

Fylkestinget ønsker å påpeke at det er viktig at kjønnsbalansen i styret i selskapene følges opp i tråd med eierstrategien.»

Eierskapsmeldingen inneholder hovedsakelig en gjennomgang av selskapene som Oppland fylkeskommune og Hedmark fylkeskommune hadde eierinteresse i før sammenslåingen til Innlandet fylkeskommune (oversikt over selskapene, selskapsform, eierandel, økonomi og øvrig viktig informasjon om selskapene). Innlandet fylkeskommune har ifølge eierskapsmeldingen eierandeler i 28 aksjeselskaper, 3 interkommunale selskaper og 1 selskap med delt ansvar.⁴ Eierandelene varierer fra 8 til 100 prosent.

Eierskapsmeldingen inneholder også en oversikt over interfylkeskommunale samarbeid, foreninger og stiftelser i Innlandet. Vedlagt eierskapsmeldingen ligger årshjul for eierskapsarbeidet.

I saksframlegget fra eierskapssekretariatet er det tatt inn viktige hendelser knyttet til fylkeskommunens eierskap i 2019.⁵

³ Endret navn til Eierskapsforum, se kapittel 3.3 nedenfor.

⁴ IFK er også medlem i ett samvirkeforetak (Biblioteksentralen SA), her har alle medlemmer én stemme.

⁵ Felles tilnærming til eierskap i attføringsbedrifter, Kjørekontoret Innlandet AS, Hedmark Trafikk FKF og Opplandstrafikk (opphør), LEAN LAB NORGE AS (salg), Hedmark Revisjon IKS (avtale oppsagt), Innlandet Energi Holding AS (nytt selskap).

Eierskapsmelding 2020 ble behandlet av fylkestinget 7.12.21 (sak 123/2021). Meldingen er bygd på samme lest som eierskapsmelding 2019. Viktige hendelser som trekkes fram er knyttet til attføringsbedriftene, innovasjonsselskapene, skysstasjonene på Fagernes og Otta, samt Innlandet Energi Holding AS.

Vedtaket fra sak 152/2020 om en helhetlig gjennomgang av eierskap og deltakelse i andre selskap i løpet av 2021 ble fulgt opp form av et vedlegg til eierskapsmeldingen. I gjennomgangen anbefales ikke å avvikle eierskapet i konkrete selskaper, men det foreslås oppfølging overfor noen av selskapene (Fagernes Skysstasjon AS/Otta skysstasjon AS og Komm-Inn AS/Klosser Innovasjon AS/Skåppå AS). Fylkestinget tok rapporten om helhetlig gjennomgang av fylkeskommunens eierskap til orientering i sak 123/21.

3.3 EIERSKAPSFORUM

I sitt første møte 2. juni 2020 ble det besluttet å endre navn fra «utvalg» til «forum». Dette ble begrunnet med at et fylkeskommunalt utvalg må følge kommunelovens saksbehandlingsregler, noe som ikke ble sett som ønskelig. Forumet skal være en uformell diskusjonsarena og møteplass for eierskapet (jf protokoll fra møtet). Eierskapsforumet består av medlemmene i fylkesutvalget.

Forumet avholdt fire møter både i 2020 og i 2021. Vi gjengir fra møtereferatene nedenfor.

I forumets møte 13. august 2020 vedtok eierskapsforumet mandat for forumet:

1. *Eierskapsforumet skal praktisere eierskapsforvaltningen i tråd med eierskapsstrategien vedtatt av Innlandet fylkesting 28.4.2020 (sak 38/2020).*
2. *Eierskapsforumet skal forvalte eierskapet i henhold til det enkelte selskaps vedtatte eierstrategi.*
3. *Eierskapsforumet skal sikre at utøvelse av eierrollen skjer gjennom politisk forankret deltakelse i fylkeskommunens forskjellige eierroller.*
4. *Eierskapsforumet skal påse at selskap med valgkomite har et klart og tydelig mandat.*
5. *Eierskapsforumet skal sikre at styrenes sammensetning oppfyller kompetansekravene og kravet til kjønnsbalanse.*
6. *Eierskapsforumet skal utarbeide et årshjul i forbindelse med eierskapsforvaltningen.*
7. *Eierskapsforumet skal påse at det utarbeides en eierskapsmelding i tråd med gjeldende regler, jf. kommuneloven § 26-1 om eierskapsmelding i fylkeskommunen.*

Arbeidet i eierskapsforumet følger et årshjul med forberedelse til generalforsamlinger på våren, gjennomføring av disse, etterarbeid/oppfølging etter generalforsamlinger etter sommeren, og forberedelse og gjennomføring av eiermeldinger på høsten.

Fylkeskommunen legger opp til å sende årlige «februarbrev» til selskaper der fylkeskommunen er eier (Formelt: «Forberedelser til selskapenes ordinære generalforsamlinger»). Brevet undertegnes av fylkesordfører og stiles til selskapene v/styreleder, daglig leder og leder av valgkomité. I brevet refereres viktige hendelser fra året før, relevante vedtak og ønsker/føringer fra fylkeskommunens side. Fylkeskommunens første «februarbrev» er datert 9.2.21 her bes det om at *selskapenes ledelse, styrer og valgkomite bl.a. bidrar til:*

- *At kandidatforslag til valg begrunnes ut fra bedriftens kompetansebehov og framgår av sakspapirene til generalforsamlingen.*
- *At forslag til styrehonorar begrunnes og framgår av sakspapirene til generalforsamlingen.*
- *At IFK får melding om fastsettelse av selskapets generalforsamlingstidspunkt (alternativt representantskapsmøte).*

I møte 27. april 2021 besluttet eierskapsforumet å be eierskapssekretariatet å iverksette arbeidet med å følge opp fylkestingets vedtak knyttet til en helhetlig gjennomgang av selskapene som framgår av eierskapsmeldingen. Dette ble fulgt opp i møte 5. oktober. Dette møtet gikk også gjennom status fra generalforsamlingene. Både møtet i oktober og utvalgets siste møte 22. november ble benyttet til å drøfte arbeidet med eierskapsmelding 2020 og bestillingen fra fylkestinget med gjennomgang av fylkeskommunens eierskap.

Februarbrev 2022 var ikke sendt innen denne eierskapskontrollen ble avsluttet.

4 BESKRIVELSE AV UTVALGTE SELSKAPER

Nedenfor beskriver vi de ni selskapene som ble valgt for å undersøke utøvelsen av fylkeskommunens eierinteresser. Opplysningene er stort sett hentet fra selskapenes hjemmesider, vedtekter, årsmeldinger og proff.no. Vi har også benyttet informasjon oversendt fra selskapene.

Hedmark Fylkeskraft AS

Hedmark Fylkeskraft AS eies 100% av Innlandet fylkeskommune. Selskapets formål er «å eie aksjer i energiselskaper og annen virksomhet som har naturlig tilknytning til dette». Selskapet eier 22,06 % av aksjene i Innlandet Energi Holding AS. Selskapet har ingen ansatte, daglig ledelse innleid fra Innlandet fylkeskommune.

Det er vedtatt en finansstrategi for Hedmark Fylkeskraft AS. Her framgår blant annet at selskapet skal forvalte sine likvide midler for en best mulig avkastning til en moderat risiko.

Selskapets inntekter består av renter på plasseringer og utbytter fra Innlandet Energi Holding AS. Selskapet hadde i 2020 et resultat på 127,2 mill. kr, og betalte 72,5 mill. kr. i utbytte, hvorav 45% gikk til prosjekter i tidligere Hedmark fylke (se nedenfor). Hedmark Fylkeskraft AS hadde ved utgangen av 2020 en bokført egenkapital på vel 1 mrd. kroner.

Selskapet har ingen ansatte. Daglig leder Hjalmar Nørstebø-Solbjør er innleid fra Innlandet fylkeskommune. Innleie av daglig leder er regulert av avtale.

I 2019 ble det inngått en avtale mellom Hedmark fylkeskommune, kommunene i tidligere Hedmark og Hedmark Fylkeskraft AS som regulerer at mellom 40% og 49 % av utbyttet i Hedmark Fylkeskraft fordeles til kommunene i gamle Hedmark fylke. Hvor stor andel som årlig skal deles ut besluttet etter innstilling fra styret i Hedmark Fylkeskraft AS og vedtak i generalforsamlingen i selskapet. I løpet av en femårsperiode skal minst 45% av utbyttet i perioden avstås til bruk etter avtalen. Den del av utbyttet som avgis til bruk i kommunene skal tilgodese hovedsakelig digital infrastruktur og samfunnsnyttige formål i kommuner i tidligere Hedmark fylke. Midlene tildeles av styret i selskapet. De skal gis til konkrete prosjekter, og ikke deles ut til de enkelte kommunene. Avtalen opphører i 2034.

Oppland Fylkeskraft AS

Oppland Fylkeskraft AS eies 100% av Innlandet fylkeskommune. Selskapet eier 9,38 % av aksjene i Innlandet Energi Holding AS. Selskapets formål er ifølge vedtektene å:

- a) Investere i og eie og forvalte eierandeler og aksjer i Eidsiva Energi AS.
- b) Investere i og eie og forvalte eierandeler og aksjer i andre kraftproduksjonsselskaper.
- c) Forvalte selskapets likvide kapital.

I likhet med Hedmark Fylkeskraft AS består selskapets inntekter av renter på plasseringer og utbytter fra Innlandet Energi Holding AS. Selskapet hadde i 2020 et resultat på 67,5 mill. kr, og betalte 29 mill. kr i utbytte til eier. Oppland Fylkeskraft AS hadde ved utgangen av 2020 en bokført egenkapital på 865 mill. kroner.

Selskapet har ingen ansatte, daglig ledelse er innleid fra Innlandet fylkeskommune iht. avtale. Daglig leder er den samme som i Hedmark Fylkeskraft AS.

Klosser Innovasjon AS

Innlandet fylkeskommune eier 34,4 % av selskapet. De største eierne etter Innlandet fylkeskommune er SIVA (30,4 %), Hamar kommune (9,6 %) og Kongsvinger kommune (6,0 %). Selskapet har også en rekke private aksjonærer. I 2020 omsatte selskapet for 39 mill. kr, årsresultatet beløp seg til – 0,3 mill. kr. Selskapet har hovedkontor på Hamar, med avdelingskontorer på Elverum, Kongsvinger og Tynset.

Klosser Innovasjon AS hadde ved utgangen av 2020 28 ansatte, selskapet sysselsatte 27 årsverk i 2020. Selskapet har ifølge adm. direktør vært igjennom en liten omstilling som følge av endringer i prosjektporteføljen, og har i dag 32 ansatte. Det er 18 kvinner og 14 menn fordelt på de fire kontorene Hamar (14), Kongsvinger (14), Tynset (2) og Elverum (2). Pr november 2021 var det 30 årsverk.

Selskapets formål er i henhold til vedtektene⁶:

- *å bidra til økt verdiskapning i Hedmark gjennom bistand til fasilitering, inkubasjon og innovasjonsledelse i nye og eksisterende bedrifter og i nettverk av bedrifter.*
- *å bidra til å styrke innovasjonsarbeidet og innovasjonskraften i Hedmark ved å være en utviklings- og koblingsagent og sørge for en bedre utnyttelse av kunnskapsproduksjonen i undervisnings- og forskningsmiljøene, samt koble denne med forretningskompetansen i næringslivet. Gjennom dette skal selskapet bidra aktivt til den langsiktige næringsutviklingen i Hedmark.*

Det er vedtektsfestet at selskapet ikke skal betale utbytte, og at eventuelt årsoverskudd skal legges til aksjekapitalen. Ifølge årsberetning 2020 har Klosser Innovasjon AS forretningsområdene inkubator, innovasjonssenter, klynger og nettverk og regional næringsutvikling. Selskapet har spesialkompetanse og satser innenfor fire strategiske områder: bioøkonomi, industri, helse og digital tjenesteyting. Klosser innovasjon har tatt en nasjonal rolle innen bioøkonomi og er et bioøkonomisenter med sin satsing på innovasjonssenteret Biosmia, klyngene NCE Heidner Biocluster og Greenheart Industry og inkubatortilbud for bedrifter.

Fylkestinget vedtok 9. februar 2021 (Sak 8/21) følgende: «Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren fremlegge en sak med vurdering av fylkeskommunalt eierskap i de inkubatorene i Innlandet som inngår i SIVA sitt inkubatorprogram, med utgangspunkt i at fylkeskommunen bør ha en lik tilnærming til dette overfor de ulike inkubatorene». Ifølge saksframlegget til Eierskapsmelding 2020 (sak 123/2021) er dette arbeidet foreløpig stilt i bero fra fylkeskommunedirektørens side da Regjeringen har signalisert at «fylkeskommunen, kommunen eller andre» skulle overta SIVAs eierposter i utviklingsselskapene. Det er besluttet at saken skal utredes ytterligere.

Hafjell-Kvitfjell Alpin AS

Innlandet fylkeskommune eier 20,6 % av Hafjell-Kvitfjell Alpin AS. De største eierne utenom fylkeskommunen er Ringebu kommune, Norges Idrettsforbund, Kvitfjell Alpinanlegg AS og Øyer kommune. Selskapets aktivitet består primært i å arrangere alpin world cup i Kvitfjell hvert år.

Selskapets formål er å vurdere og prioritere hvilke arrangementer som selskapet skal søke lagt til alpinanleggene Hafjell og Kvitfjell, samt markedsføre Lillehammer-området som arrangementssted, forberede og fremme

⁶ Vedtatt ifm navneendring fra Hedmark Kunnskapspark AS i 2018.

søknader om større internasjonale alpine arrangementer og å gjennomføre arrangementene. Selskapet har ikke økonomisk formål for sin virksomhet og skal ikke utdele utbytte til eierne.

Omsetningen beløp seg i 2020 til 13,3 mill. kr. med et tilnærmet nullresultat. Pr. november 2021 er det 1,4 årsverk i selskapet, med daglig leder i 80% stilling.

Hapro AS

De tre største eierne i selskapet er Gran kommune med 35,7 %, Innlandet fylkeskommune med 20,9 % og Lunner kommune med 11,1 %. Store private eiere er Sparebank 1 Ringerike og Hadeland (9,6 %), og DNB Bank (6,2 %). Ifølge vedtektene er selskapets primære formål yrkesmessig attføring og utvikling, produksjon og markedsføring av elektronisk utstyr, samt annen virksomhet som er forenlig med dette.

Navnet på selskapet ble i 2017 endret fra Hadelandsprodukter AS til Hapro AS. Selskapet ble da omorganisert slik at Hapro AS ble et morselskap med datterselskapene Hapro Electronics AS og Hapro Jobb og Karriere AS. Hapro Electronics AS er en av landets ledende produsenter av industriell elektronikk, og leverer til forsvar, industri, offshore/subsea og telecom. Hapro Jobb og Karriere AS er en stor leverandør av yrkeskvalifiseringstjenester til NAV. Alle selskapene i konsernet har sin virksomhet i Gran kommune.

Konsernet hadde pr november 2021 383 ansatte, hvorav 273 i Hapro Electronics AS, 94 i Hapro Jobb & Karriere AS, og 16 i Hapro AS. I 2020 utgjorde omsetningen 669,7 mill. kr., og resultat etter skatt beløp seg til 22,3 mill.kr. Hapro Electronics AS utgjør om lag 90% av omsetningen i konsernet. Det er vedtektsfestet at overskudd skal forbli i selskapet og komme virksomheten til gode.

I 2014 inngikk kommunene på Hadeland og Oppland fylkeskommune en aksjonæravtale. Her går det blant annet fram at aksjonærene er *«opptatt av å opprettholde og videreutvikle selskapet til et slagkraftig kompetansemiljø og nyttig virkemiddel i et regionalt utviklingsperspektiv. Aksjonærene er opptatt av selskapets lokalisering på Hadeland, de arbeidsplasser og kompetansemiljø selskapet representerer og den funksjon selskapet har for yrkeskvalifisering i regionen.»* Det går fram av avtalen at de offentlige eiernes eierskap i selskapet er samfunnspolitisk begrunnet. *«Endrede rammebetingelser kan betinge endret eierskap, eiersammensetning og mer fleksibel og tilgjengelig kapitalstruktur.»* Avtalepartene forplikter seg til å forbli eiere i minst fem år, avtalen forlenges med tre år om gangen dersom den ikke sies opp før seks måneder før utløp av avtaleperioden.

Topro AS

Innlandet fylkeskommune eier 17,3 % av Topro AS. De største eierne ellers er de fem kommunene i Gjøvikregionen og DNB Bank. Selskapets formål er drift av arbeids- og inkluderingstjenester og andre tiltak til nytte for yrkesvalghemmede, industriell produksjon av varer samt virksomhet som naturlig hører sammen med hovedformålet, herunder eie, drift og utleie av fast eiendom og leveranse av konserninterne administrative tjenester. Ifølge vedtektene kan det ikke utdeles utbytte til eierne.

Topro AS opprettet i 2015 to heleide datterselskaper, Topro Industri AS og Topro Kompetanse AS. Sistnevnte videreførte den delen av virksomheten som drev med ulike typer yrkesattføring, mens den kommersielle delen av virksomheten ble lagt inn i Topro Industri AS. I 2017 ble Topro Elektronikk AS fisjonert ut fra Topro Industri AS.

Topro Industri AS produserer hjelpemidler, i hovedsak ganghjelpemidler. Selskapet var ved oppstart heleid av Topro AS. Det ble etter oppstarten arbeidet for å få inn nye eiere, og selskapet har siden 2019 kun private eiere.

Etter utsalget av Topro Industri AS består konsernet Topro av morselskapet Topro AS, og de heleide datterselskapene Topro Kompetanse AS, Topro Elektronikk AS og Rambekkveien 5 AS. Alle selskaper holder til i Rambekkveien på Gjøvik. Topro Kompetanse AS har, foruten hovedkontoret på Gjøvik, også avdelinger på Hov og Dokka. Topro AS selger konserntjenester og leier ut eiendommer til datterselskapene og Topro Industri AS. I tillegg utføres konsulenttjenester for det tilknyttede selskapet Mjøsfront AS. Topro eier og drifter TOPRO Bondelia Barnehage. Selskapet gjennomfører også arbeidsrettet norskopplæring for NAV.

Konsernet omsatte i 2020 for 117,5 mill kr, og årsresultatet var på 4,9 mill kr. Konsernet hadde ved utgangen av 2020 100 ansatte. Topro AS, Topro Kompetanse AS og Topro Elektronikk AS hadde henholdsvis 35, 30 og 35 ansatte.

Høsten 2021 fusjonerte Topro Kompetanse AS og Providor Arbeid & Inkludering AS, som var heleid av Ringsaker kommune. Det nye selskapet fikk navnet Bragd Kompetanse AS, med Topro AS som 100 % eier og hovedkontor på Gjøvik. Ifølge proff.no har selskapet 89 ansatte fordelt på Gjøvik, Brumunddal og Hov.

Kommunene i Gjøvik-regionen og Oppland Fylkeskommune inngikk i 2017 en aksjonæravtale for Topro AS. Her framgår det at aksjonærene er enige om at eierskapet skal bygge på langsiktighet. *«Det legges i den sammenheng til grunn at selskapet gjennom sine datterselskaper vektlegger opprettholdelse og videreutvikling av et slagkraftig kompetansemiljø som et nyttig virkemiddel i et regionalt utviklingsperspektiv. Aksjonærene er opptatt av selskapets lokalisering i Gjøvikregionen, de arbeidsplasser og kompetansemiljø selskapet representerer og den funksjon selskapet – og datterselskapet Topro Kompetanse AS – har for yrkeskvalifisering i regionen.»* Avtalepartene forplikter seg til å forbli eiere i minst fem år, avtalen forlenges med tre år om gangen dersom den ikke sies opp før seks måneder før utløp av avtaleperioden.

Tepas AS

Innlandet fylkeskommune eier 37,5 % av selskapet. Trysil kommune eier også 37,5 %, Engerdal kommune eier 24,8 %. Fellesforbundet eier de resterende 0,3 % av aksjene.

Ifølge vedtektene er selskapets primære målsetting å gi tilbud om yrkesrettet attføring gjennom industriell og annen næringsvirksomhet. Det er vedtektsfestet at overskudd skal forbli i selskapet.

Tepas AS er morselskap i konsern med fem datterselskaper⁷:

- Tepas Industrier AS
- Trysil Snow system AS
- Trysil Vask og Rens AS, eier også
 - Tory Vaskeri og Renseri AS
 - Fjalltvätt AB
- Tepas Kompetanse AS
- Østlandske Lettmetall AS

⁷ Tepas AS eier i tillegg Briga AS 50/50 sammen med Eskoleia AS. Briga AS leverer kurs i grunnleggende ferdigheter i samarbeid med Kompetanse Norge, samt tilbyr arbeidsrettede tiltak for NAV, tjenester innenfor karriereveiledning, norskopplæring, omstilling ved nedbemanning, samt ledelses- og servicekurs.

De fleste datterselskapene driver, i tillegg til ordinær forretningsdrift innenfor sine bransjer, også tilbud om sysselsetting til personer med redusert arbeidsevne. De driver også med utprøving og kvalifisering av yrkeshemmede arbeidstakere i tett samarbeid med NAV.

Konsernet omsatte i 2020 for 111,5 mill kr, og årsresultatet var på 6,5 mill kr. Pr november 2021 var det i alt 131 ansatte i konsernet. I 2020 var det 108 årsverk i konsernet, hvorav 3 i morselskapet. Hovedtyngden av aktiviteten er i Trysil og Elverum.

På oppdrag fra kontrollutvalget i Hedmark fylkeskommune utførte Hedmark Revisjon IKS i 2018 eierskapskontroll i Tepas Personal AS, jf Hedmark Revisjon IKS (2018a).

Mjøsanker AS

Innlandet fylkeskommune eier 13,6 % av selskapet. De fire kommunene i Hamar-regionen eier de øvrige aksjene i selskapet.

Mjøsanker er ifølge vedtektene en arbeids- og inkluderingsbedrift hvor hovedformålet er å bistå mennesker med å komme i arbeid. Selskapet skal primært hjelpe personer tilbake til arbeid ut ifra egen arbeidsevne og helse, og skal hjelpe de som skal inn på arbeidsmarkedet for første gang. I tillegg skal Mjøsanker AS tilby arbeid i skjermede og tilrettelagte tiltak. Det er vedtektsfestet at det ikke skal betales utbytte til eierne.

Mjøsanker har to datterselskaper:

- Mjøsanker Karriere AS
- Mjøsanker jobb og utvikling AS

Mjøsanker AS har ingen ansatte. Ved utgangen av 2020 var 116 ansatt i MjøsAnker Jobb og Utvikling AS og 8 i MjøsAnker Karriere AS. Konsernet omsatte i 2020 for 81,1 mill kr, og årsresultatet var på – 4,7 mill kr.

På oppdrag fra kontrollutvalget i Hedmark fylkeskommune utførte Hedmark Revisjon IKS i 2018 eierskapskontroll i Mjøsanker AS, jf Hedmark Revisjon IKS (2018b).

Teater Innlandet AS

Teater Innlandet AS eies 100% av Innlandet fylkeskommune. Ifølge vedtektene har Teater Innlandet AS som formål å formidle profesjonell scenekunst av høy kvalitet. Teatret skal i egen regi og i samarbeid med andre aktuelle aktører produsere og programmere scenekunst og bidra til utviklingen av Innlandets kunst- og kulturliv.

Selskapet omsatte i 2020 for 48,9 mill. kr., og årsresultatet var på 0,7 mill. kr. Størstedelen av inntektene er driftstilskudd fra stat og fylke. Pr november 2021 hadde selskapet 40 ansatte, antall årsverk var 35 (2020).

5 VURDERINGSKRITERIER

I en eierskapskontroll skal revisjonen utlede vurderingskriterier med utgangspunkt i problemstillingene, jf. RSK 002 Standard for eierskapskontroll. Vurderingskriterier utgjør en objektiv målestokk for revisors vurderinger. Vurderingskriterier skal være basert på relevante lover og forskrifter, fylkestingets/kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Ettersom problemstillingene i eierskapskontrollen er avledet av den vedtatte eierstrategien, så vil den i hovedsak danne utgangspunkt for vurderingskriterier for eierskapskontrollen. Fylkestinget har dessuten vedtatt at Innlandet fylkeskommune skal utøve sitt eierskap i tråd med anbefalinger fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES). Disse anbefalingene er derfor grunnlag for vurderingskriterier for noen av problemstillingene.

I referat fra møte i eierskapsforum 2.6.20 heter det følgende: *«Etter noe diskusjon så man viktigheten av å få harmonisert anbefalingene i NUES (FT-vedtakets pkt 1) og de øvrige vedtakspunktene og praktisering og utøvelse av disse.»* Så langt revisjonen er blitt gjort kjent med så er det ikke gjort noen konkretisering med hensyn til hvordan anbefalingene fra NUES skal legges til grunn i utøvelsen av Innlandet fylkeskommunes eierinteresser.

Når det gjelder eierstrategier i problemstilling 1 er det relevant å trekke inn fylkestingsvedtak 3/2021 om eierskapet i attføringsbedriftene som grunnlag for vurderingskriterier. Kommuneloven fastsetter konkrete regler for kjønnsrepresentasjon i styrer, og disse inngår derfor i kriteriegrunnlaget for problemstilling 5 (jf kapittel 10).

Vurderingskriterier utledes nærmere i kapitlene 6 – 13.

6 EIERSTRATEGIER

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 1: Har fylkeskommunen laget eierstrategi for alle eierskap?

6.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt. 3:

Det skal foreligge en eierstrategi for alle eierskap. Innlandet fylkeskommunes eierskap skal være strategisk og preget av åpenhet.

I saksframlegget til saken der eierstrategien ble vedtatt, sak 38/2020 *Etablering av eierstrategi for selskap Innlandet fylkeskommune har eierandeler i*, drøftes behovet for og innholdet i eierstrategier for hvert enkelt selskap. Nedenfor følger utdrag av drøftingen.

Dersom fylkeskommunen bestemmer seg for fortsatt å eie, må strategien for eierskapet konkretiseres. I den forbindelse danner selskapets formålsparagraf en ytre ramme. I tillegg vil generalforsamlingsvedtak kunne gi instruksjoner om eiers krav og forventninger. Formålet med fylkeskommunens eierskap kan spenne fra et finansielt, basert på avkastningsbetraktninger, til et politisk eierskap med fokus på politisk måloppnåelse. Eierstrategien må tydelig ta stilling til slike spørsmål.

Dersom eierstrategien konkluderer med at formålet med eierskapet er å ivareta politiske eller samfunnsmessige mål, er det viktig å synliggjøre at slike prioriteringer har en kostnad. En kostnad som oppstår på bakgrunn av politiske beslutninger og ikke som følge av rene driftsmessige konsekvenser, må synliggjøres for beslutningstakerne. Dersom slike kostnader ikke er synliggjort, innskrenker det de politiske prioriteringsmulighetene. Forenklet sagt kan man si at den samfunnsmessige nytten må være større enn den økonomiske kostnaden for at et slikt valg skal kunne la seg forsvare.

En grunnleggende forutsetning for en aktiv eierstyring er at en klar og presis eierstrategi formuleres for hvert enkelt selskap. Eierstrategien skal beskrive hva fylkeskommunen vil oppnå som eier. Etableringen av en eierstrategi bør starte med en kort beskrivelse av den historiske bakgrunnen for eierinteressen i det aktuelle selskapet, samt de senere års utvikling. Deretter bør strategien peke på aktuelle punkter for vurderingen av det fremtidige eierskap. Saksframlegget gjennomgår eksempler på kriterier ved vurdering av eierskapet:

- Kapitalbindingssynspunkt.
- Oppfølgings- og investeringsbehov.
- Virksomhetsområdets utvikling og risiko.
- Samfunnsmessig betydning.
- Lønnsomhet i dag og i fremtiden.

Vedlagt saken fulgte mal for eierstrategi (vedlegg 2). Denne legger opp til at følgende skal omtales i eierstrategien for de enkelte selskaper:

- Hovedmålsetninger.
- Resultatmål.

- Rapportering.

I tillegg er det en del punkter i malen som gjelder selskapene generelt.

Vedtak om eierskap i attføringsbedriftene

I møte 9.2.21, sak 3/2021 vedtok fylkestinget å beholde eierskapet i attføringsbedriftene. Del 2 av vedtaket lød slik: «Fylkestinget vil samtidig understreke at det må sikres en mer aktiv forvaltning av eierskapet. Det anbefales at dette skjer i regi av eierskapsforumet, men at fylkeskommunedirektøren legger til rette for god oppfølging både administrativt og faglig.»

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

- Det skal foreligge en eierstrategi for alle eierskap.
- Det iverksettes mer aktiv forvaltning av eierskapet i attføringsbedriftene.

6.2 FAKTABESKRIVELSE

Revisjonen har stilt fylkeskommunen spørsmål om hvordan nevnte pkt. 3 om eierstrategier er håndtert så langt, om det er utarbeidet eierstrategier og hvordan vil det bli arbeidet med dette framover. Vi har fått følgende skriftlige tilbakemelding av eierskapssekretariatet v/Kristin Rønning: *«I eierskapsmeldingen utarbeides det et eget punkt knyttet til formålet med Innlandet fylkeskommunes eierskap. I dette punkt er det forsøkt beskrevet hvordan man ønsker at selskapet forvaltes supplert med eierskapsforumets anbefaling for fortsatt eierskap/ikke eierskap. Det er ikke utarbeidet en særskilt skriftlig eierstrategi for hvert selskap, men eierskapsforumet diskuterer og går gjennom hvert selskap i forkant av utarbeidelse av eierskapsmeldingen.»*

Når det gjelder vedtaket i sak 3/2021 om mer aktiv forvaltning av eierskapet i attføringsbedriftene, så blir det opplyst at eierskapsforumet i 2021 har foretatt en gjennomgang og vurdering av alle eierskap etter vedtak i fylkestinget. *«Dette resulterte i at eierskapet i attføringsbedriftene beholdes og at det er ønskelig med økt fokus på disse bedriftene. Tilbakerapporteringen av attføringsvedtaket til fylkestinget ble gjort tidlig i 2021 og det er foreløpig ikke lagt en videre plan for hvordan man skal følge opp disse selskapene nærmere. Dette vil være gjenstand for diskusjon i eierskapsforumets møte som vil bli avholdt i løpet av februar 2022.»*⁸

6.3 REVISJONENS VURDERING

Det aktuelle vedtaket i eierstrategien stiller krav om at det skal utarbeides en eierstrategi for hvert enkelt selskap. Vi forstår det i tillegg slik at fylkeskommunen bør benytte malen som var vedlagt fylkestingssaken. Fylkeskommunen har til nå ikke utarbeidet eierstrategier for enkeltsselskaper, og vi tolker opplysningene fra eierskapssekretariatet slik at det heller ikke er igangsatt noe arbeid med dette. Etter revisjonens oppfatning kan ikke en diskusjon om hvert selskap i forkant av utarbeidelse av eierskapsmeldingen erstatte en eierskapsstrategi

⁸ Rapporten fra eierskapskontrollen ble ferdigstilt før dette møtet ble avholdt.

for hvert enkelt selskap. En slik strategi skal forutsetningsvis omfatte blant annet fylkeskommunens mål/resultatmål og rapporteringsrutiner (jf. mal), og må dermed være konkret for hvert enkelt selskap.

Revisjonen registrerer at fylkeskommunen v/Eierskapsforum foreløpig ikke har fulgt opp vedtaket i sak 3/2021 om mer aktiv forvaltning av eierskapet i attføringsbedriftene. Dette innebærer at det ikke er tatt stilling til hvilket innhold fylkeskommunen skal legge i «mer aktiv forvaltning av eierskapet», og hvordan dette skal gjennomføres i praksis.

7 EIERSKAPSUTØVELSE

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 2:

Utøves eierskapet gjennom politisk forankret deltagelse i eierutvalg, på generalforsamlinger og i representantskap?

7.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt 4:

Fylkeskommunen skal være en aktiv og ansvarlig eier. Eierrollen skal utøves gjennom politisk forankret deltagelse i eierutvalg, på generalforsamlinger, i representantskap og i valgkomiteer.

NUES har ingen krav som omhandler representasjon fra eierne i generalforsamlinger.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterium:

- Innlandet fylkeskommune skal i ha politisk forankret deltagelse på generalforsamlinger og representantskap.

7.2 FAKTABESKRIVELSE

Pkt. 4 i eierstrategien er ivaretatt i mandatet til eierskapsforum (pkt. 3): Eierskapsforumet skal sikre at utøvelse av eierrollen skjer gjennom politisk forankret deltagelse i fylkeskommunens forskjellige eierroller. I mandatet (pkt. 6) ligger også at eierskapsforumet skal utarbeide et årshjul i forbindelse med eierskapsforvaltningen. Årshjulet ble lagt fram sammen med eierskapsmelding 2019 som vedlegg. Ifølge årshjulet skal eierskapsforum avholde møte i april der det fastsettes representanter til generalforsamlingene.

«Politisk forankret deltagelse» innebærer ifølge eierskapssekretariatet at det er folkevalgte politikere som hovedregel representerer Innlandet fylkeskommune i styrer, representantskap, valgkomiteer og andre relevante eierorganer. Det opplyses at i de fleste tilfeller er det folkevalgte politikere som innehar rollen som representant for Innlandet fylkeskommune i valgkomiteer.

På spørsmål om hva som legges i «Aktiv og ansvarlig eier?», så er det gitt følgende tilbakemelding: «*Innlandet fylkeskommune har eierandeler i mange selskaper. Det innebærer at man ønsker å være en aktiv eier og bidra i de saker der selskapet inviterer til dialog. Dette kan være spørsmål om fusjoner, økt driftstilskudd, forslag om endring av vedtekter eller andre forhold av betydning. Det er også et mål å være en aktiv og ansvarlig eier knyttet opp mot forhold fylkeskommunen anser viktig og som det er ønskelig at blir tatt opp i selskapet.*»

I møte i eierskapsforum 27.4.21 ble det gjennomgått datoer for generalforsamlinger og representantskapsmøter og hvem som skulle representere Innlandet fylkeskommune.⁹

Revisjonen har gjennomgått protokoller fra generalforsamlinger 2020 og 2021 i de utvalgte selskapene, jf. tabell 1 nedenfor.

Tabell 1. Representasjon i generalforsamlinger 2020 og 2021 i utvalgte selskaper.

	Generalforsamling 2020	Generalforsamling 2021
Oppland Fylkeskraft AS	Even Aleksander Hagen	Even Aleksander Hagen
Hedmark Fylkeskraft AS	Even Aleksander Hagen	Even Aleksander Hagen
Klosser Innovasjon AS	Even Aleksander Hagen	Sjur Strand
Hafjell-Kvitfjell Alpin AS	Even Aleksander Hagen	Even Aleksander Hagen
Hapro AS	Even Aleksander Hagen	Even Aleksander Hagen
Topro AS	Anne E Thoresen	Anne E Thoresen
Tepas Personal AS	Hans Kristian Enge	Rune Øygarden
Mjøsanker AS	Per Gunnar Sveen	Anne Thoresen
Teater Innlandet AS	Even Aleksander Hagen	Even Aleksander Hagen

Kilder: Protokoller fra selskapenes generalforsamlinger 2020/2021.

Fylkesordfører Even Alexander Hagen har representert fylkeskommunen i de fleste generalforsamlingene i 2020 og 2021. I de øvrige generalforsamlingene har fylkeskommunen vært representert ved andre valgte politikere i Innlandet fylkeskommune.¹⁰ Revisjonen har ikke undersøkt om fylkestinget har gitt fullmakt til dem som representerte fylkeskommunen i generalforsamling.¹¹

Så langt revisjonen er kjent med har det ikke vært satt ned eierutvalg i de aktuelle selskapene i løpet av 2020 eller 2021. Politisk representasjon i representantskap i interkommunale selskaper er ikke undersøkt ettersom det ikke er interkommunale selskaper blant de som ble valgt ut.

⁹ Tilsvarende ble ikke gjort i 2020. Første møte i eierskapsforum var 2. juni 2020.

¹⁰ Sjur Arnfinn Strand, leder av Hovedutvalg for samferdsel, Per Gunnar Sveen, leder av Hovedutvalg for næring og medlem av fylkesutvalget, Rune Øygarden, medlem av fylkesutvalget, Hans Kristian Enge, medlem av fylkesutvalget, Anne Elisabeth Thoresen, medlem av fylkesutvalget.

¹¹ Fylkesordfører eller andre fylkestingsrepresentanter må gis fullmakt for å kunne stemme på generalforsamling, jf aksjelovens § 5-2. Det er fylkestinget som er øverste organ hos eier, og som må tildele fullmakt til å møte i generalforsamling på kommunens vegne. Slik fullmakt kan gis generelt i et delegasjonsreglement, ved vedtakelsen av eierskapsmeldingen, eller det kan tildeles for hvert selskap, for hver generalforsamling (jf Veileder i selskapskontroll, s 40).

7.3 REVISJONENS VURDERING

Innlandet fylkeskommune var representert ved fylkesordfører eller annen valgt politiker i fylkeskommunen i generalforsamlingene i de selskapene revisjonen har valgt ut. Revisjonen vurderer dermed at kriteriet om at fylkeskommunen skal ha politisk forankret deltagelse på generalforsamlinger ble oppfylt for de undersøkte selskapene i 2020 og 2021.

8 AKSJONÆRAVTALER

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 3:

Har det blitt utarbeidet aksjonæravtaler i selskaper der dette er formålstjenlig?

8.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt. 5:

I aksjeselskap med to eller flere eiere skal det utarbeides en aksjonæravtale dersom det vurderes som formålstjenlig for driften av selskapet.

NUES anbefaling nr. 5 – Aksjer og omsettelighet:

- Selskapet bør ikke begrense adgangen til å eie, omsette eller stemme for aksjer i selskapet.
- Selskapet bør gjøre rede for begrensninger i adgangen til å eie, omsette eller stemme for aksjer i selskapet.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

- Innlandet fylkeskommune skal vurdere å inngå aksjonæravtaler der fylkeskommunen eier selskapet sammen med andre.
- Eventuelle aksjonæravtaler bør ikke sette eier- eller stemmerettsbegrensninger.

8.2 FAKTABESKRIVELSE

Eierskapssekretariatet opplyser til revisjonen at eierskapet i alle selskap, uavhengig av organiseringsform, ble gjennomgått ved sammenslåingen av Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune. Ved denne gjennomgangen ble det avdekket at få aksjeselskaper har en egen aksjonæravtale, men at eierforholdene likevel var transparente og klare. Ifølge eierskapssekretariatet regulerer selskapsvedtekter mange av forholdene en aksjonæravtale normalt tar for seg. Innlandet fylkeskommune har i etterkant av regionreformen i noen selskaper tiltrådt eksisterende aksjonæravtaler etter sammenslåingen som ny aksjonær i selskapet.¹² Det er ikke inngått aksjonæravtaler med andre eiere utover disse.

Som nevnt i kapittel 4 inngikk Oppland fylkeskommune en aksjonæravtale med de kommunale eierne av Hapro AS i 2014. Aksjonæravtale med de kommunale eierne i Topro AS ble inngått i 2017. Aksjonæravtalen i Hapro AS sier at «Ved enhver overdragelse av aksjer har aksjonærene gjensidig forkjøpsrett. Total eierandel pr aksjonær

¹² Ved sammenslåingen tiltrådte Innlandet fylkeskommune aksjonæravtalen i Anno Museum AS, Stangehallen Riksanlegg AS, Vegfinans AS og Filminvest AS.

begrenses oppad til 50 %. Aksjonærene forplikter seg til å forbli eiere i avtaleperioden.¹³ Aksjonæravtalen i Topro AS har lignende bestemmelser, bortsett fra kravet om maksimalt 50 % eierandel.

Vi får opplyst at disse aksjonæravtalene foreløpig ikke er vurdert i eierskapsforumet. Bakgrunnen for dette er at Hedmark fylkeskommune hadde vedtatt å avhende eierskapet i attføringsbedriftene og Oppland fylkeskommune hadde vedtatt å avhende deler av eierandelen. Innlandet fylkeskommune har valgt å beholde eierandelen i attføringsbedriftene, og gjennomgang av aksjonæravtalene vil derfor være relevant. Det opplyses at det per dags dato (januar 2022) ikke er tatt initiativ til en reforhandling av avtalene.

8.3 REVISJONENS VURDERING

Innlandet fylkeskommune har foreløpig ikke vurdert å inngå aksjonæravtaler der fylkeskommunen eier selskapet sammen med andre. Pkt. 5 i eierstrategien pålegger heller ikke fylkeskommunen å inngå aksjonæravtaler. Etter revisjonens vurdering tilsier dette punktet i eierstrategien at dette bør vurderes for alle selskaper der fylkeskommunen er eier sammen med andre. Ettersom fylkestinget relativt nylig (februar 2021) vedtok å beholde eierskapet i attføringsbedriftene finner revisjonen det rimelig at vurdering av allerede inngåtte aksjonæravtaler, der Oppland fylkeskommune var en av partene, ble stilt i bero en tid.

Innlandet fylkeskommune har ikke inngått eller tiltrådt aksjonæravtaler i selskapene som er undersøkt i denne eierskapskontrollen. Vi bemerker imidlertid at gjeldende aksjonæravtale i Hapro AS inneholder en bestemmelse om at eiere ikke skal ha mer enn 50 % eierandel, og dermed er i strid med kravet om at eventuelle aksjonæravtaler ikke bør sette eier- eller stemmerettsbegrensninger. Forpliktelse om å forbli eiere i avtaleperioden, som gjelder for aksjonæravtalene i Hapro AS og Topro AS, kan også sies å være en eierbegrensning.

¹³ Avtalepartene forplikter seg til å forbli eiere i minst fem år, avtalen forlenges med tre år om gangen dersom den ikke sies opp før seks måneder før utløp av avtaleperioden. Gjelder både Hapro og Topro.

9 VALGKOMITÉER

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 4: Har alle selskaper valgkomité med tydelig mandat?

9.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt. 6:

Alle selskaper skal ha en valgkomité med et tydelig mandat. Avhengig av selskapets form, størrelse og eierskapets varighet kan kravet fravikes.

NUES, anbefaling nr. 7 – Valgkomité:

- Selskapet bør ha en valgkomité, og valgkomiteen bør vedtektsfestes. Generalforsamlingen bør fastsette nærmere retningslinjer for valgkomiteen, velge komiteens leder og medlemmer og fastsette komiteens godtgjørelse.
- Valgkomiteen bør ha kontakt med aksjeeiere, styremedlemmene og daglig leder i arbeidet med å foreslå kandidater til styret.
- Valgkomiteen bør sammensettes slik at hensynet til aksjonærfellesskapets interesser blir ivaretatt. Flertallet i valgkomiteen bør være uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte. Styrets medlemmer eller ledende ansatte i selskapet bør ikke være medlem av valgkomiteen¹⁴.
- Valgkomiteens oppgave bør være å foreslå kandidater til styret og valgkomiteen (eventuelt bedriftsforsamlingen) og godtgjørelse til medlemmene av disse organene.
- Valgkomiteen bør begrunne hvert forslag til kandidater.
- Selskapet bør informere om hvem som er medlemmer av komiteen og frister for å foreslå kandidater.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

- Alle selskaper skal ha en valgkomité med et tydelig mandat. Dersom kravet skal kunne fravikes så skal det begrunnes ut fra selskapets form, størrelse og eierskapets varighet.
- Valgkomiteen bør vedtektsfestes.
- Generalforsamlingen bør fastsette nærmere retningslinjer for valgkomiteen, velge komiteens leder og medlemmer og fastsette komiteens godtgjørelse.
- Flertallet i valgkomiteen bør være uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte. Styrets medlemmer eller ledende ansatte i selskapet bør ikke være medlem av valgkomiteen.
- Valgkomiteen bør begrunne hvert forslag til kandidater til styrevalg.

¹⁴ I NUES-anbefalingen fra 2018 het det at «Maksimalt ett medlem av valgkomiteen bør være styremedlem og bør da ikke stille til gjenvalg til styret. Daglig leder eller andre ledende ansatte bør ikke være medlem av komiteen.» Dette er i siste versjon av anbefalingen endret slik at verken daglig leder eller styremedlemmer bør være medlem av valgkomiteen.

9.2 FAKTABESKRIVELSE

I henhold til eierskapsforumets mandat (pkt. 4) skal forumet påse at selskap med valgkomite har et klart og tydelig mandat.

På spørsmål om hvordan eierskapsforumet følger opp dette, så vises det til at man sender ut et «februarbrev» hvert år. «Der gis opplysninger til selskapenes styreleder, daglige leder og leder av valgkomite om fylkeskommunens status for året, hvilke prioriteringer som legges til grunn, og øvrig informasjon som er relevant. Det henvises til eierskapsmeldingen og denne inneholder eierskapsstrategien som ber valgkomiteene ha en valgkomite med et klart og tydelig mandat. I februarbrevet spesifiserer eierskapsforumet hva man ønsker at styreleder, daglig leder og leder av valgkomiteen skal fokusere på knyttet til saker på generalforsamling. Det er på generalforsamling valg av nye representanter skjer, og informasjonsbrevet presiserer videre at valgkomiteen må fokusere på både kjønnsbalanse og kompetansekrav og behov i det enkelte selskap styre.»¹⁵

Tabellen nedenfor tar for seg hvordan selskapene ivaretar kravene som følger av revisjonskriteriene.

Tabell 2. Valgkomitéer i utvalgte selskaper.

	Valgkomité	Retningslinjer el. mandat	Vedtektsfestet	Retningslinjer fastsatt av generalforsaml.	GF velger leder/medlemmer	GF fastsetter godtgjørelse	VK medlemmer fra styre og ledelse	VK begrunner forslag til kandidater
Oppland Fylkeskraft AS	Ja *	Nei	Nei	Nei	Nei	Ingen godtgjørelse	Nei	Nei *
Hedmark Fylkeskraft AS	Ja *	Nei	Nei	Nei	Nei	Ingen godtgjørelse	Nei	Nei *
Klosser Innovasjon AS	Ja	Nei **	Ja	Nei **	Ja	Ja	Nei	Ja - skriftlig
Hafjell-Kvitfjell Alpin AS	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Ingen godtgjørelse	Nei	Ja - Ikke skriftlig
Hapro AS	Ja	Ja	Ja	Ja, 2006	Ja	Ja	Nei	Ja - skriftlig
Topro AS	Ja	Ja	Ja	Ja, 2011	Ja ***	Ingen godtgjørelse	Nei	Ja - skriftlig
Tepas Personal AS	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Ingen godtgjørelse	Nei	Ja - Ikke skriftlig
Mjøsanker AS	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	Ja - skriftlig
Teater Innlandet AS	Ja	Ja	Ja	Ja, 2016 endret 2020	Ja	Ingen godtgjørelse	Nei	Ja - skriftlig

Kilder: Vedtekter, protokoller fra selskapenes generalforsamlinger 2021/2021, supplerende opplysninger fra selskapene.

* Fylkesordfører er valgkomité. Det har blitt praksis at valgnemnda ved inntredelse av nytt fylkesting foreslår politisk oppnevnte styremedlemmer utgått fra fylkestinget.

** Daglig leder viser til det er klart beskrevet i vedtektene hvem som kan velges til valgkomiteen. Mandatet for komiteén er gitt med innretningen av virksomheten i Klosser Innovasjon gjennom gjeldende mål og strategiplan.

*** Valg framkommer ikke av protokoller for generalforsamling 2020/2022, men det framgår av protokoll 2021 at det skal velges valgkomité i på generalforsamling i 2022.

¹⁵ «Februarbrevet» er også omtalt i kapittel 3.3 foran.

9.3 REVISJONENS VURDERING

Mandat

Alle de undersøkte selskapene har satt ned valgkomité. Valgkomité er vedtektsfestet for seks av de ni undersøkte selskapene. I kun tre av selskapene har generalforsamlingen laget retningslinjer/mandat for komitéen. Fylkeskommunens eierstrategi stiller krav om at mandatet skal være tydelig. Dette er et krav som ikke kan sies å være konkret, og det er derfor ikke vurdert for de tre selskapene som har vedtatt mandat for valgkomitéen.

Godtgjørelse og valg av medlemmer

I alle selskaper unntatt de to fylkeskraft-selskapene velger generalforsamling lederen og medlemmene i valgkomitéen. I tre av selskapene fastsetter generalforsamlingen godtgjørelsen for medlemmene i valgkomitéen. De øvrige seks selskapene betaler ikke godtgjørelse for komitearbeidet.

Uavhengighet

I ingen av de undersøkte selskaper er styremedlemmer eller ledende ansatte medlem av valgkomitéen. Revisjonen har ikke undersøkt om det kan finnes bindinger mellom valgkomitéens medlemmer og styremedlemmer eller ledende ansatte i form av f.eks slektskap, vennskap eller forretningsforbindelser.

Begrunnelse for valgkomitéens forslag

I de to fylkeskraft-selskapene består styret av politisk oppnevnte styremedlemmer utgått fra fylkestinget, og det er derfor ikke relevant med begrunnelse fra valgkomitéen (fylkesordfører). Fra de øvrige selskapene blir det opplyst at valgkomitéen avgir begrunnelse for valg av styremedlemmer, for de flestes vedkommende skjer dette i skriftlig form.

10 KJØNNSREPRESENTASJON

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 5:

Ivaretar selskapene kravet om minimum 40 % representasjon av begge kjønn i styret?

10.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt 7:

Styrer, valgkomiteer og andre eierorgan skal bidra til bedre kjønnsbalanse, derfor skal sammensetning av styrene ivareta krav om minimum 40 % representasjon av begge kjønn.

Kommuneloven:

Kommuneloven § 21-1 fastsetter at reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder på tilsvarende måte for aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene i selskapet.¹⁶ Dette betyr blant annet at hvis styret har

- to eller tre medlemmer, skal hvert kjønn være representert.
- fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.
- seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.

Kjønnsbalansen gjelder både valg av faste medlemmer til styret og valg av varamedlemmer. Reglene ovenfor gjelder ikke styremedlemmer som velges blant de ansatte.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

For styrer, i aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene i selskapet, og som har

- to eller tre medlemmer, skal hvert kjønn være representert.
- fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.
- seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.

Kjønnsbalansen gjelder både valg av faste medlemmer til styret og valg av varamedlemmer. Reglene gjelder ikke styremedlemmer som velges av og blant de ansatte.

¹⁶ I Hafjell-Kvitfjell Alpin AS og Klosser Innovasjon AS eier ikke kommuner og fylkeskommuner til sammen minst to tredeler av aksjene. Dermed gjelder ikke kravene i kommuneloven for disse selskapene.

10.2 FAKTABESKRIVELSE

Det inngår i eierskapsforumets mandat at forumet skal sikre at styrenes sammensetning oppfyller kravet til kjønnsbalanse.

Tabellen nedenfor viser styresammensetningen ved valg på generalforsamling i 2020 og 2021.

Tabell 3. Kjønnssammensetning i styrer valgt på generalforsamling i 2020 og 2021. Utvalgte selskaper.

	Antall	Aksjonærvalgte	Fordeling	Varamedlemmer	Aksjonærvalgte	Fordeling
	styremedlemmer	styremedlemmer	kvinner-menn		varamedlemmer	kvinner-menn
Oppland Fylkeskraft AS	5	5	2-3	0	0	-
Hedmark Fylkeskraft AS	5	5	2-3	0	0	-
Klosser Innovasjon AS	6	6	3-3 *	0	0	-
Hafjell-Kvitfjell Alpin AS	6	6	3-3	0	0	-
Hapro AS	7	4	2-2	2	2	1-1
Topro AS	7	6	3-3	1	0	-
Tepas Personal AS	7	5	2-3	5	5	3-2
Mjøsanker AS	6	5	2-3	6	2	1-1
Teater Innlandet AS	5	4	2-2	3	2	1-1
* Ifølge proff.no var styret sammensatt med 4 menn og to kvinner fram til generalforsamling 2020.						

Kilder: Protokoller fra selskapenes generalforsamlinger 2021/2021, proff.no.

Revisjonen har ikke hentet inn opplysninger om eierskapsforum/-sekretariatet har hatt noen rolle i å sikre kjønnsrepresentasjon i henhold til regelverket.

10.3 REVISJONENS VURDERING

Revisjonens gjennomgang viser at styrene i alle de undersøkte selskapene i 2020 og 2021 ble valgt med en kjønnssammensetning i tråd med kommuneloven. Dette gjelder også Hafjell-Kvitfjell Alpin AS og Klosser Innovasjon AS som ikke er underlagt kommunelovens bestemmelser.

11 STYRESAMMENSETNING

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 6:

Påser fylkeskommunen at selskapsstyrene er sammensatt ut fra hensyn til kompetanse, kapasitet, mangfold og uavhengighet?

11.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt. 7:

Eier(e) skal påse at styrets sammensetning kjennetegnes av personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold utfra selskapets egenart og behov.

NUES, anbefaling nr. 8 - Styret, sammensetning og uavhengighet:

- Styret bør sammensettes slik at det kan ivareta aksjonærfellesskapets interesser og selskapets behov for kompetanse, kapasitet og mangfold. Det bør tas hensyn til at styret kan fungere godt som et kollegialt organ.
- Styret bør sammensettes slik at det kan handle uavhengig av særinteresser. Flertallet av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av ledende ansatte og vesentlige forretningsforbindelser. Minst to av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere.
- Ledende ansatte bør ikke være medlem av styret. Dersom ledende ansatte er styremedlem, bør det begrunnes og få konsekvenser for organiseringen av styrets arbeid, herunder bruk av styreutvalg for å bidra til en mer uavhengig forberedelse av styresaker.
- Generalforsamlingen (eventuelt bedriftsforsamlingen) bør velge styreleder.
- Styremedlemmer bør ikke velges for mer enn to år av gangen.
- I årsrapporten bør styret opplyse om deltagelse på styremøtene og om forhold som kan belyse styremedlemmenes kompetanse. I tillegg bør det opplyses hvilke styremedlemmer som vurderes som uavhengige.
- Styremedlemmer bør oppfordres til å eie aksjer i selskapet.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

- Fylkeskommunen som eier skal påse at styrets sammensetning kjennetegnes av personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold utfra selskapets egenart og behov.
- Minst to av aksjeeiervalgte styremedlemmer bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere.
- Ledende ansatte bør ikke være medlem av styret.
- Generalforsamlingen bør velge styreleder.
- Styremedlemmer bør ikke velges for mer enn to år av gangen.

- I årsrapporten bør styret opplyse om deltagelse på styremøtene og om forhold som kan belyse styremedlemmenes kompetanse. I tillegg bør det opplyses hvilke styremedlemmer som vurderes som uavhengige.
- Styremedlemmer bør oppfordres til å eie aksjer i selskapet.

11.2 FAKTABESKRIVELSE

Faktabeskrivelsen er delt i to, først beskrives oppfølgingen av kravet i eierstrategien om at «styrets sammensetning kjennetegnes av personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold utfra selskapets egenart og behov». Deretter beskriver vi hvordan kriteriene, som er avledet av NUES' anbefaling nr 8, er ivaretatt.

Det inngår i eierskapsforumets mandat at det skal sikre at styrenes sammensetning oppfyller kompetansekravene. I «februarbrevet» ber eierskapsforumet styreleder, daglig leder og leder av valgkomiteen om å påse at kandidatforslag til valg begrunnes ut fra bedriftens kompetansebehov og framgår av sakspapirene til generalforsamlingen.

På spørsmål om hvordan kravet i eierstrategien følges opp, og hvordan det vil bli fulgt opp framover, så er det gitt følgende svar: «I sakspapirene til generalforsamlingen vil det ved valg være begrunnet hvorfor aktuelle kandidat foretrekkes. I enkelte større selskap sendes også kandidatenes CV som vedlegg til forslaget. Anbefalingen vil være basert på en beskrivelse av hvilken kompetanse selskapet har behov for. Innlandet fylkeskommune vil som eier ikke alene kunne påvirke dette, men Innlandets styrerepresentant/representant for generalforsamling kan være oppmerksom og etterspørre grunnlag for foreslåtte kandidat dersom det er mangelfullt.»¹⁷

Av tabellen nedenfor framgår i hvilken grad selskapene etterlever kriteriene som følger av NUES' anbefaling nr 8.

Tabell 4. Sammensetning av styre 2020 og 2021. Utvalgte selskaper.

	Minst to styremedl. uavh. av hovedeiere	Ledende ansatte ikke styremedlem	Generalfors. velger styreleder	Styreevalg maks. to år	Opplysninger i årsrapport	Styremedl oppfordres til å eie aksjer
Oppland Fylkeskraft AS	Nei	Ja	Ja	Nei*	Nei	Nei
Hedmark Fylkeskraft AS	Nei	Ja	Ja	Nei*	Nei	Nei
Klosser Innovasjon AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Hafjell-Kvitfjell Alpin AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Hapro AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Topro AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Tepas Personal AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Mjøsanker AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Teater Innlandet AS	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei

Kilder: Protokoller fra selskapenes generalforsamlinger 2021/2021, årsberetninger 2019/2020, opplysninger fra selskapene.

* Daglig leder opplyser at fylkestinget har valgt å tiltre disse styrene med politiske representanter ut fra politisk posisjon, geografi og kjønn. Oppnevningen er tenkt for fylkestingsperioden (4 år). Etter dialog med styreleder vil man til kommende generalforsamling sette opp valg for 2 års perioder i tråd med føringene fra NUES.

¹⁷ Rutiner for å foreslå styremedlemmer ligger i mandatet til eierskapsforumet. Dette omtales i kapittel 13.

11.3 REVISJONENS VURDERING

Vi har ovenfor beskrevet hvordan fylkeskommunen som eier følger opp kravet om å påse at styrets sammensetning kjennetegnes av personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold utfra selskapets egenart og behov. Etter revisjonens oppfatning går ikke eierskapsforumet særlig langt i å sikre at selskapene oppfyller disse kravene. Slik det framstår formulerer fylkeskommunen noen relativt generelle ønsker i februarbrevet, som den overlater selskapene til å følge opp, samt at fylkeskommunens representanter kan etterspørre grunnlag for forslag til styremedlemmer.

Følgende kriterier er oppfylt for alle selskaper, bortsett fra de to fylkeskraft-selskapene:

- Minst to av aksjeeiervalgte styremedlemmer bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere.
- Ledende ansatte bør ikke være medlem av styret.
- Generalforsamlingen bør velge styreleder.
- Styremedlemmer bør ikke velges for mer enn to år av gangen.

Fylkeskraft-selskapene oppfyller ikke kriteriet om at minst to av aksjeeiervalgte styremedlemmer bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere ettersom styret består av politikere i Innlandet fylkeskommune. Som det går fram av tabell 4 vil selskapet innføre valg av styre for to år om gangen. De øvrige kriteriene ovenfor er allerede oppfylt.

Ingen av selskapene har tatt inn opplysninger i årsrapporten om deltagelse på styremøtene og om forhold som kan belyse styremedlemmenes kompetanse. Ingen av selskapene oppfordrer styremedlemmer til å eie aksjer i selskapet.

12 GODTGJØRING TIL STYREMEDLEMMER OG DAGLIG LEDER

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 7:

Bidrar fylkeskommunen til at godtgjøring til styrets medlemmer og lønn til leder er rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet, og samtidig ikke er lønnsledende?

12.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt. 8:

Godtgjøring til styrets medlemmer og lønn til leder skal fremme verdiskapingen i selskapet og være rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet. En anstendig lønn/godtgjøring skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende.

NUES, anbefaling nr. 11 – Godtgjørelse til styret:¹⁸

- Godtgjørelsen til styret bør reflektere styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet.
- Godtgjørelse til styret bør ikke være resultatavhengig. Opsjoner bør ikke utstedes til styremedlemmer.
- Styremedlemmer, eller selskaper som de er tilknyttet, bør ikke påta seg særskilte oppgaver for selskapet i tillegg til styrevervet. Dersom de likevel gjør det, bør hele styret være informert. Honorar for slike oppgaver bør godkjennes av styret.
- Dersom det har vært gitt godtgjørelser utover vanlig styrehonorar, bør det spesifiseres i årsrapporten.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

- Lønn til daglig leder skal fremme verdiskapingen i selskapet og være rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet.
- Godtgjøring til styremedlemmer bør reflektere styrets ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og virksomhetens kompleksitet.
- Godtgjøringen til styrets medlemmer og daglig leder skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende.
- Godtgjørelse til styret bør ikke være resultatavhengig.
- Styremedlemmer, eller selskaper som de er tilknyttet, bør ikke påta seg særskilte oppgaver for selskapet i tillegg til styrevervet.

¹⁸ NUES har også en anbefaling om lønn og godtgjørelse til ledende personer (anbefaling nr 12). Vi har ikke tatt inn den i kriteriegrunnlaget da denne gir lite konkrete anvisninger om avlønning av daglige ledere i selskaper.

12.2 FAKTABESKRIVELSE

Tabellen nedenfor viser lønn til daglig leder, godtgjøring til styremedlemmer, og hvorvidt styremedlemmer utfører oppgaver for styret.

Tabell 5. Lønn og godtgjøring til daglig leder og styremedlemmer (tusen kr). Utvalgte selskaper.

	Lønn daglig	Godtgjøring	Godtgjøring	Godtgjøring	Styremedl opp-
	leder (2020) *	styreleder	nestleder	styremedlem**	gaver for styret
Oppland Fylkeskraft AS ***	75	10	8	7	Nei
Hedmark Fylkeskraft AS ***	75	10	8	7	Nei
Klosser Innovasjon AS	1391	88	-	21	Nei
Hafjell-Kvitfjell Alpin AS	815	14	0	0	Nei
Hapro AS	1720	200	145	120	Nei
Topro AS	1322	90	30	30	Nei
Tepas Personal AS	1168	139	30	30	Nei
Mjøsanker AS	1128	100	60	45	Nei
Teater Innlandet AS	875	63	37	25	Nei

Kilder: Protokoller fra selskapenes generalforsamlinger 2021, årsregnskaper, opplysninger fra selskapene.

* I tillegg er det i regnskapet for flere av bedriftene oppført utgifter til pensjon, bil og evt andre godtgjørelser til daglig leder. Dette utgjør til sammen over kr 200 000,- på det meste.

** Aksjonærvalgte styremedlemmer. I noen av selskapene har ansattvalgte styremedlemmer lavere godtgjørelse.

*** Daglig leder blir ikke lønnet av selskapet. Dette er lagt inn i avtale mellom IFK og de to selskapene for kjøp av tjenester. Daglig leder for begge selskapene AS blir godtgjort med kr 75.000.- årlig fra IFK.

Gjennomgang av protokoller fra generalforsamlinger 2021 viser at ingen av selskapene praktiserer resultatavhengig avlønning til styret.

I tillegg til lønn så viser regnskapene at selskapene har utgifter til pensjon og at daglige ledere mottar andre godtgjørelser, slik som firmabil. Disse utgiftene er ikke ført opp i tabellen. I noen av bedriftene er daglig leder både leder i morselskap og datterselskap(er)¹⁹. For disse gjelder lønn som daglig leder mottar for ledervervene samlet.

Revisjonen har ikke hentet inn øvrig statistikk over lederlønninger eller godtgjøring til medlemmer av selskapsstyrer. Oversikter over styrehonorarer og lederlønninger finnes for statlig eide/deleide selskaper, men tilsvarende eksisterer ikke for kommunalt eide selskaper. Dermed er tallgrunnlaget svakt for å foreta sammenligninger i lønn/godtgjøring mellom selskaper eid av Innlandet fylkeskommune med kommunalt eide selskaper for øvrig.

Revisjonen har bedt eierskapssekretariatet kommentere hvilket innhold som legges i at lønn/godtgjøring skal være «rimelig» og «konkurransedyktig, men ikke lønnsledende»? Vi har fått følgende tilbakemelding: «Det er

¹⁹ Gjelder Hapro (ett datterselskap), Tepas (fire datterselskaper) og Mjøsanker (to datterselskaper).

generalforsamlingen som vedtar styrehonorar og setter rammen for dette. Den rettslige representanten på generalforsamlinger for Innlandet fylkeskommune er fylkesordfører. Ved praktisering av stemmeavgivning på generalforsamling er fylkesordfører, eller den han gir fullmakt til, kjent med eierstrategien og anbefaling om godtgjøring av lønn. I februarbrevet presiseres også at forslag til styrehonorar må begrunnes og framgå av sakspapirene til generalforsamlingen. Det er vanlig i bransjen å ta utgangspunkt i rimelig, men konkurransedyktig godtgjøring. Det tilstrebes en balanse mellom avlønning som vil tiltrekke gode kandidater, men ikke på en slik måte at man skal være lønnsledende på området. I markedet ser man at dette er tendensen hos flere og på denne måten kan man få godt kvalifiserte kandidater.»

På spørsmål om hvordan dette vil bli fulgt opp framover, så blir det opplyst at eierskapsstrategien tas opp ved flere anledninger i forbindelse med eierskapsforumets forvaltning av eierskapene i Innlandet fylkeskommune, og at representantene i forumet derfor ved flere anledninger vil gis påminnelser om Innlandets standpunkt. Representant på generalforsamling er fylkesordfører, og i denne perioden tilfaller også rollen som leder i eierskapsforumet samme person. Det innebærer økt fokus på eierforvaltning ved representasjon på generalforsamlinger.

12.3 REVISJONENS VURDERING

Vurderingskriteriene inneholder kun to konkrete krav:

- Godtgjørelse til styret bør ikke være resultatavhengig.
- Styremedlemmer, eller selskaper som de er tilknyttet, bør ikke påta seg særskilte oppgaver for selskapet i tillegg til styrevervet.

Disse er oppfylt for alle selskapene som er undersøkt.

De øvrige kriteriene er mer skjønnsmessige. Lønn til daglig leder og godtgjøring må vurderes ut fra det enkelte selskap, blant annet ut fra selskapets størrelse og kompleksitet samt stillingens krav til ansvar, kompetanse og kapasitet. Kravet om at avlønning ikke skal være lønnsledende bør i tillegg vurderes opp mot hva som er «vanlig» avlønning for andre bedrifter i tilsvarende bransje, evt. i tillegg sett opp mot regionale forhold.

Revisjonen kan på grunn av manglende faktagrunnlag ikke gå særlig inn på hva som kan oppfattes som «rimelig» lønn/godtgjøring for daglig leder og styremedlemmer i de undersøkte selskapene, gitt føringene i eierskapsstrategien og NUES. Etter revisjonens oppfatning framstår imidlertid verken avlønning til daglig leder eller godtgjøring til styremedlemmene generelt sett som spesielt høye. Vi registrerer at Hapro AS har det høyeste nivået både på lederlønn og styrehonorar, dette er en bedrift som til det alt vesentlige opererer i et kommersielt og konkurranseutsatt marked. Fylkeskraft-selskapene har et svært lavt nivå både for daglig leder og styreverv, noe som er rimelig tatt i betraktning at dette er selskaper med beskjedne daglig drift.

13 EIERSKAPSUTVALGETS RUTINER

Dette kapitlet tar utgangspunkt i problemstilling 8:

Sikrer eierskapsutvalget gode rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger, foreslå styremedlemmer, sikre rutiner på tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger, samt initiere eiermøter ved behov?

13.1 VURDERINGSKRITERIER

Fylkeskommunens eierstrategi pkt. 11:

Eierskapsutvalget²⁰ skal sikre profesjonell forvaltning av fylkeskommunens eierskap, og gis mandat til å sikre dette gjennom kontinuerlig oppfølging og evaluering av fylkeskommunens ulike eierskap. Det skal sikres gode rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger, foreslå styremedlemmer, sikre rutiner på tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger samt initiere eiermøter ved behov.

På dette grunnlaget har vi utledet følgende vurderingskriterier:

Det skal sikres rutiner for

- planlegging og deltagelse i generalforsamlinger
- foreslå styremedlemmer
- tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger

13.2 FAKTABESKRIVELSE

Arbeidet i eierskapsforumet følger et årshjul (vedlagt Eierskapsmelding 2019). Følgende aktivitet/møter framgår av årshjulet:

- April: Fastsette representanter til generalforsamlingene.
- Juni: Foreløpig tilbakemeldinger fra Generalforsamlingene.
- September: Evaluering og tilbakemeldinger fra generalforsamlingene.

Ansaret og oppgavene til eierskapsforum er omtalt foran i kapittel 3.3.

Eierskapssekretariatet opplyser følgende om rutinene til eierskapsforumet: *«Eierskapsforumet har vedtatt å følge et årshjul, som gir bedre oversikt over oppgavene gjennom året. Det avholdes eget møte for å planlegge deltagelse*

²⁰ Som nevnt i kapittel 3.3 er navnet endret fra Eierskapsutvalg til Eierskapsforum. I eierstrategien benyttes «eierskapsutvalget», i omtalen nedenfor bruker vi det nye navnet.

på generalforsamling. Der det skal avholdes nyvalg informeres leder i eierskapsforumet og vurderer sammen med øvrige hvem som skal foreslås til valgkomiteen. Tilbakerapporteringen fra generalforsamling eller andre eierorganer gjennomføres fortløpende til eierskapssekretariatet som presenterer endringer i påfølgende møter i eierskapsforumet.»

Når det gjelder eierskapsforums rutiner for å foreslå styremedlemmer, så har vi fått følgende tilbakemelding: «Når det kommer til å oppnevne styremedlemmer så er dette et punkt som forumet ønsker å ha fokus på. Det er lagt opp til å drøfte i forumet hvilke fremtidige rutiner som er ønskelig for å ivareta kravene satt i eierstrategien. Per dags dato oppnevnes styremedlemmer etter samtaler mellom fylkesordfører og gruppelederne, men det vil bli foreslått å diskutere alternative rutiner knyttet til oppnevningen.»

13.3 REVISJONENS VURDERING

Ut fra gjennomgang av protokoller og skriftlig redegjørelse vurderer revisjonen at eierskapsforum og eierskapssekretariatet har innført og følger rutiner for planlegging og deltakelse i generalforsamlinger og tilbakerapportering fra disse. Så vidt vi er kjent med har det ikke vært avholdt eiermøter eller satt ned eierutvalg i de ni selskapene som er undersøkt i denne eierskapskontrollen.

Når det gjelder rutiner for å foreslå styremedlemmer, så tilsier innhentet informasjon at fylkeskommunen foreløpig ikke har kommet i gang med dette arbeidet. Ettersom dette er et sentralt område for eierskapsforum bør dette arbeidet vies oppmerksomhet framover.

14 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

14.1 KONKLUSJONER

Hovedkonklusjonen er at den vedtatte eierstrategien kun til en viss grad er fulgt opp fra fylkeskommunens side. Vi vil spesielt trekke fram at det ikke er laget eierstrategier for alle selskaper, slik det er forutsatt. Vi etterlyser også oppfølging av krav/prinsipper som er nedfelt i eierstrategien. Hovedkonklusjonen utdypes gjennom konklusjoner for hver av de åtte problemstillingene i eierskapskontrollen.

Fylkestinget har i tillegg til eierstrategien vedtatt å utøve sitt eierskap i tråd med anbefalingene fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES). Fylkeskommunen har foreløpig ikke konkretisert hvordan disse anbefalingene skal innlemmes i fylkeskommunens eierstrategi og eierskapsprinsipper. Inntil dette er gjort, fungerer disse anbefalingene etter revisjonens syn i liten grad som håndfaste holdepunkter for fylkeskommunens eierskapsutøvelse.

Problemstillingene i eierskapskontrollen er undersøkt med utgangspunkt både i hvordan fylkeskommunens eierstrategi og relevante deler av NUES er ivaretatt. Først refereres problemstillingen, deretter følger konklusjonen.

Problemstilling 1: Har fylkeskommunen laget eierstrategi for alle eierskap?

- Fylkeskommunen har til nå ikke utarbeidet eierstrategier for enkeltsselskaper, og det er heller ikke igangsatt noe arbeid med dette.
- Fylkeskommunen har foreløpig ikke fulgt opp vedtaket om mer aktiv forvaltning av eierskapet i attføringsbedriftene. Dette innebærer at det ikke er tatt stilling til hvilket innhold fylkeskommunen skal legge i «mer aktiv forvaltning av eierskapet», og hvordan dette skal gjennomføres i praksis.

Problemstilling 2: Utøves eierskapet gjennom politisk forankret deltakelse i eierutvalg, på generalforsamlinger og i representantskap?

- Revisjonen vurderer at Innlandet fylkeskommune har hatt politisk forankret deltagelse på generalforsamlinger i 2020 og 2021 ettersom fylkeskommunen var representert ved fylkesordfører eller annen valgt politiker i fylkeskommunen.

Problemstilling 3: Har det blitt utarbeidet aksjonæravtaler i selskaper der dette er formålstjenlig?

- Innlandet fylkeskommune har foreløpig ikke vurdert å inngå aksjonæravtaler der fylkeskommunen eier selskapet sammen med andre. Eierstrategien pålegger heller ikke fylkeskommunen å inngå aksjonæravtaler. Etter revisjonens vurdering tilsier dette punktet i eierstrategien at aksjonæravtaler bør vurderes for alle selskaper der fylkeskommunen er eier sammen med andre.

Problemstilling 4: Har alle selskaper valgkomité med tydelig mandat?

- Alle de undersøkte selskapene i denne eierskapskontrollen har satt ned valgkomité.

- Valgkomité er vedtektsfestet for seks av de ni undersøkte selskapene. Kun tre av selskapene har laget retningslinjer/mandat for komitéen. Fylkeskommunens eierstrategi stiller krav om at mandatet skal være tydelig. Dette er et krav som ikke kan sies å være konkret, og det er ikke vurdert for de tre selskapene som har vedtatt mandat for valgkomitéen.
- I alle selskaper unntatt de to fylkeskraft-selskapene velger generalforsamling lederen og medlemmene i valgkomitéen.
- I tre av selskapene fastsetter generalforsamlingen godtgjørelsen for medlemmene i valgkomitéen. De øvrige seks selskapene betaler ikke godtgjørelse for komitearbeidet.
- I ingen av de undersøkte selskaper er styremedlemmer eller ledende ansatte medlem av valgkomitéen.
- For de to fylkeskraft-selskapene består styret av politisk oppnevnte styremedlemmer utgått fra fylkestinget, og det er derfor ikke relevant med begrunnelse fra valgkomitéen (fylkesordfører). Fra de øvrige selskapene blir det opplyst at valgkomitéen avgir begrunnelse for valg av styremedlemmer, for de flestes vedkommende skjer dette i skriftlig form.

Problemstilling 5: Ivaretar selskapene kravet om minimum 40 % representasjon av begge kjønn i styret?

- Revisjonens gjennomgang viser at styrene i alle selskaper har en kjønnssammensetning i tråd med kommuneloven.

Problemstilling 6: Påser fylkeskommunen at selskapsstyrene er sammensatt ut fra hensyn til kompetanse, kapasitet, mangfold og uavhengighet?

- Etter revisjonens oppfatning går ikke eierskapsforumet særlig langt i å sikre at selskapene oppfyller ønskede kvalifikasjoner til styremedlemmer. Slik det framstår formulerer fylkeskommunen noen relativt generelle ønsker i februarbrevet, som den overlater selskapene til å følge opp, samt at fylkeskommunens representanter kan etterspørre grunnlag for forslag til styremedlemmer.
- NUES' anbefaling om at ledende ansatte ikke bør være medlem av styret er oppfylt for alle selskaper.
- Det er bare de to fylkeskraft-selskapene som ikke oppfyller kriteriet om at minst to av aksjeeiervalgte styremedlemmer bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere.
- Ingen av selskapene oppfyller krav fra NUES om at årsrapporten bør inneholde opplysninger om deltagelse på styremøtene, og om forhold som kan belyse styremedlemmenes kompetanse. Det samme gjelder kravet om at selskapene bør oppfordre styremedlemmer til å eie aksjer i selskapet.

Problemstilling 7: Bidrar fylkeskommunen til at godtgjøring til styrets medlemmer og lønn til leder er rimelig med tanke på ansvar, kompetanse, arbeidets omfang og selskapets kompleksitet, og samtidig ikke er lønnsledende?

- Etter revisjonens oppfatning framstår generelt sett verken avlønning til daglig leder eller godtgjøring til styremedlemmene i de undersøkte selskapene som spesielt høye. Vi registrerer at Hapro AS har det høyeste nivået både på lederlønn og styrehonorar, dette er en bedrift som til det alt vesentlige opererer i et kommersielt og konkurranseutsatt marked. Fylkeskraft-selskapene har et svært lavt nivå både for daglig leder og styreverv, noe som er rimelig tatt i betraktning at dette er selskaper med beskjeden daglig drift.
- Krav fra NUES om at godtgjørelse til styret ikke bør være resultatavhengig, samt at styremedlemmer ikke bør påta seg særskilte oppgaver for selskapet i tillegg til styrevervet, er oppfylt for alle selskapene som er undersøkt.

Problemstilling 8: Sikrer eierskapsutvalget gode rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger, foreslå styremedlemmer, sikre rutiner på tilbakerapportering fra eiermøter, eierutvalg og generalforsamlinger, samt initiere eiermøter ved behov?

- Utfra gjennomgang av protokoller og skriftlig redegjørelse vurderer revisjonen at eierskapsforum og eierskapssekretariatet har innført og følger rutiner for planlegging og deltagelse i generalforsamlinger og tilbakerapportering fra disse.
- Innhentet informasjon tilsier at fylkeskommunen foreløpig ikke har kommet i gang med å lage rutiner for å foreslå styremedlemmer. Ettersom dette er et sentralt område for eierskapsforum bør dette arbeidet vies oppmerksomhet framover.

14.2 ANBEFALINGER

Fylkeskommunen bør videreføre sitt arbeid for å implementere den vedtatte eierstrategien. Vi peker særlig på å:

- Utarbeide eierstrategier for enkeltsselskaper. Her er det utarbeidet en mal som er laget for formålet.
- Vurdere behovet for å inngå en aksjonæravtale for alle selskaper der fylkeskommunen er eier sammen med andre.
- Bidra aktivt til at alle selskaper vedtar et klart og tydelig mandat for sine valgkomitéer.
- Arbeide mer aktivt for å foreslå styremedlemmer, samt sikre at styremedlemmer har ønskede kvalifikasjoner ut fra personlig egnethet, kompetanse, kapasitet og mangfold utfra selskapets egenart og behov.

Fylkeskommunen bør i tillegg konkretisere hvordan anbefalingene fra Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) konkret skal innlemmes i fylkeskommunens eierstrategi og eierskapsprinsipper. Deretter bør det klargjøres hvordan disse kan følges opp i selskaper som fylkeskommunen er eier i.

REFERANSER

Bjørnsen, H.M, Klausen, J.E og Winsvold, M (2015): *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap*. NIBR-rapport 2015:1.

Hedmark Revisjon IKS (2018a): *Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i Tepas AS*. Endelig rapport – 24.04.2018.

Hedmark Revisjon IKS (2018b): *Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i MjøsAnker AS*. Endelig rapport – 24.04.2018.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018): Prop. 46 L (2017 – 2018) Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

KS (2020): KS Folkevalgtprogram 2019-2023 Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll.

Norges kommunerevisorforbund (2018): Veileder i selskapskontroll –med vekt på eierskapskontroll.

Norges kommunerevisorforbund (2020): RSK 002 Standard for eierskapskontroll.

NUES (2018): Norsk anbefaling eierstyring og selskapsledelse. 17. oktober 2018.

NUES (2021): Norsk anbefaling eierstyring og selskapsledelse. 14. oktober 2021.

Regnskapsloven: Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven), LOV-1998-07-17-56.

UTTALELSE FRA SELSKAPER

Uttalelse fra Tepas AS, mottatt pr e-post 2.2.22

Hei!

Det vises til oversendelse av rapportutkast på eierkontroll i Innlandet Fylkeskommune.

Vi har nå endret navnet på vårt morselskap til Tepas AS og ber om at det da endres gjennomgående i rapporten.

Utover det har vi ikke ytterligere bemerkninger fra Tepas AS.

Kjetil

Med vennlig hilsen,

Kjetil Svingen
Adm. Direktør

Mobil: +47 918 44 005
Sentralbord: +47 62 45 18 80
E-post: kjetil.svingen@tepas.no
Hjemmeside: www.tepas.no

Uttalelse fra Hapro AS, mottatt pr e-post 11.2.22

Som daglig leder i Hapro AS finner jeg rapporten beskrivende og god spesielt i forhold til uttalelser om Hapro AS.

Det er å bemerke at det er skrevet feil selskapsnavn i kapittel 4 på side 17 der Hapro AS er beskrevet. Der står det Hapro Kompetanse AS, det rette er Hapro Jobb og Karriere AS.

Tor Giæver

Adm. direktør

Uttalelse fra Topro AS, mottatt pr e-post 11.2.22

Hei Kristian,

Jeg har lest igjennom utkast til rapport Eierskapskontroll, og har kun en bemerkning (merket med gult). I forbindelse med fusjon, er eierandelene i Bragd Kompetanse AS følgende: Topro AS 85% og Providor AS 15%.

Høsten 2021 fusjonerte Topro Kompetanse AS og Providor Arbeid & Inkludering AS, som var heleid av Ringsaker kommune. Det nye selskapet fikk navnet Bragd Kompetanse AS, med Topro AS som 100 % eier og hovedkontor på Gjøvik.

Vennlig hilsen/Kind regards

Erik Glorud

Adm.dir

TOPRO AS
Rambekkevegen 7, 2816 Gjøvik
Tlf/Phone: (+47) 901 38 030
E-post/E-mail: erik.glorud@topro.no
Web: www.topro-as.no

Uttalelse fra Hedmark Fylkeskraft AS og Oppland Fylkeskraft AS, mottatt pr e-post 15.2.22

Hei Kristian

Styret i de to selskapene Hedmark Fylkeskraft AS og Oppland Fylkeskraft AS har i dag gjort følgende vedtak til rapporten:

Sak 9/22 Behandling av Rapport for Eierskapskontroll for HFK AS og OFK A/S.

Vedtak: Styret gir følgende uttalelse til rapporten:

1. Fylkestinget har valgt politiske representanter til å tiltre styret for begge selskapene. Styret vil initiere i kommende generalforsamlinger at det foretas valg for 2 års perioder i tråd med føringer fra NUES.
2. Det er mindre relevant for holdingsselskapene HFK AS og OFK AS å oppfylle kriteriet om at minst to av aksjeeiervalgte styremedlemmer bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeier. Selskapene er best tjent med et styre sammensatt av politiske representanter ut fra politisk posisjon, geografi, kjønn og med komplementær kompetanse.
3. Arbeidet med selskapene etter sammenslåing av Hedmark og Oppland fylkeskommuner har vært betydelig og omfattende. Styret deler ikke rapportens betraktning om at styrets godtgjørelse er i samsvar med beskjedne daglig drift.
4. Styret deler ikke revisjonens betraktning om manglende eierskapsstrategi for selskapene HFK AS og OFK AS. Disse selskapene skal i all hovedsak forvalte kapital opparbeidet i form av tidligere utbytte fra Eidsiva AS og verdiskapende plasseringer i finansmarkedet. Styret har lagt ned betydelig arbeid i å utarbeide finansstrategi for selskapet, som også skal være en del av fylkeskommunens eierstrategi for eierskapet i IEH AS/Eidsiva Energi AS. Denne kommer til behandling i fylkestinget april 2022.

Med vennlig hilsen

Hjalmar Nørstebø-Solbjør

Stabssje/daglig leder i HFK AS og OFK A/S.

Telefon: 911 99 797

E-post: hjalmar.norstebo-solbjor@innlandetfylke.no

UTTALELSE FRA INNLANDET FYLKESKOMMUNE

Innlandet Revisjon IKS
Kirkegata 76

2609 LILLEHAMMER

Deres ref:
2022-213

Vår ref:
2021/12504-10

Dato:
20.03.2022

Høringssvar Innlandet fylkeskommune

Det vises til oversendelse av rapporten Eierskapskontroll Innlandet fylkeskommune.

Opprinnelig var svarfrist satt til 2. mars 2022. Som følge av utviklingen av folkeavstemningen og forberedelsene knyttet til en eventuell delingssøknad av Innlandet fylkeskommune ble fristen usatt som følge av kapasitetsmessige problemer i sentraladministrasjonen. Etter avtale med Kristian Lein ble fristen utsatt til 22. mars 2022.

Hovedkonklusjonen fra eierskapskontrollen er at den vedtatte eierstrategien kun til en viss grad er fulgt opp fra fylkeskommunens side. Revisjonen vil spesielt trekke fram at det ikke er laget eierstrategier for alle selskaper. Det er også kommentert at krav og prinsipper nedfelt i eierstrategien ikke er tilstrekkelig fulgt opp.

Innledningsvis ønsker Innlandet fylkeskommune å påpeke at eierskapskontrollen er gjennomført i så nær tid til sammenslåingen av Hedmark og Oppland fylkeskommuner at det anses noe prematurt å gjennomføre en eierskapskontroll.

Innlandet fylkeskommune finner det nødvendig å kommentere enkelte punkter i rapporten.

1. Aktivt arbeid for å foreslå styremedlemmer med ønskelig kompetanse
2. Behov for et klart og tydelig mandat til valgkomiteene
3. Oppfølging av attføringsbedriftene
4. Behovet for aksjonæravtale i selskap med flere eiere
5. Har fylkeskommunen laget eierstrategi for hvert selskap.
6. Konkretisere innlemming av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) i eierskapsforvaltningen

Postadresse:
Postboks 4404
Bedriftssenteret
2325 Hamar

Besøksadresse:
Innlandet fylkeskommune
Parkgata 64
Hamar

Telefon: +47 62 00 08 80
E-post: post@innlandetfylke.no
Internett: www.innlandetfylke.no
Org.nr.: 920717152

Punkt 1-3

I tilknytning til punkt 1-3 kan det opplyses at eierskapsforumet avholdt et møte 16. februar 2022. I møtet ble det skissert en plan for det videre arbeid i eierskapsforumet.

Eierskapsforumet ønsker å prioritere arbeidet med å utarbeide egne rutiner for oppnevning av styremedlemmer. I dette ligger også å avklare hvilken kompetanse styret har behov for slik at sammensetningen totalt sett blir god. Rutinen vil inneholde en veiledning knyttet til anbefalt dialog med styret slik at foreslåtte kandidater oppfyller styrets behov. Videre ønskes å avklare på hvilket nivå i den politiske organisasjonen oppnevningen skal foregå for de tilfeller det ikke allerede følger av loven. I en slik dialog vil det også være aktuelt å avklare kjønns sammensetningen i styret slik at foreslåtte kandidater oppfyller anbefalingene.

Eierskapsforumet diskuterte også behovet for å følge opp eierskapsstrategiens punkt knyttet til utarbeidelse av mandat til valgkomiteene. Det foreslåtte mandat vil gjelde valgkomiteer som ikke allerede har utarbeidet retningslinjer eller har et klart mandat. Innlandet fylkeskommune kan kun anmode om at selskapenes valgkomite benytter mandatet. Et slikt mandat bør vedtas i generalforsamling slik at mandatet følges og gis tilstrekkelig legitimitet og tyngde. Mandatet bør gi klare regler for styrets sammensetning, både knyttet til kompetanse og kjønnsbalanse, honorar og generell håndtering av valgprosessen. I selskap som er 100% eid av Innlandet fylkeskommune anbefales at et slik mandat foreslås og vedtas i løpet av kort tid dersom det ikke allerede foreligger.

Det er foreslått at arbeidet knyttet til ovennevnte problemstillinger påbegynnes medio april-september, slik at det kommer i forkant av arbeidet med eierskapsmeldingen 2021.

Eierskapsforumet ønsker å utarbeide en plan for hvordan iverksette en nærmere oppfølging av attføringsbedriftene som vedtatt i FT 09.02.21 (sak 3). Dette arbeidet må samkjøres med fylkeskommunedirektørens administrasjon slik at man sikrer at korrekt kompetanse knyttes til oppfølgingen. Dette vil være et kontinuerlig arbeid og vil være en del av fylkeskommunens eierskapsforvaltning.

Punkt 4

I tilknytning til punkt 4 har revisjonen etterspurt behov for å gå gjennom og revidere aksjonæravtalen i Hapro. Dette har foreløpig ikke vært drøftet i eierskapsforumet, men det kan tas opp til diskusjon ved anledning.

Revisjonen bemerker at det eksisterer en eierbegrensning i selskapets aksjonæravtale, og at dette strider mot anbefalingene i NUES som Innlandet fylkeskommune har besluttet å følge.

Eierskapsforumet bør som følge av dette rette fokus mot å avklare hvorvidt det skal gjøres endringer i eierstrategien i tilknytning til anbefalingene i NUES, eller om aksjonæravtalen i Hapro skal endres. Det samme forhold vil gjøre seg gjeldende for eierbegrensning i aksjonæravtalen for Topro.

Se for øvrig punkt 6 knyttet til innlemming av anbefalingene i NUES.

Punkt 5

Innlandet fylkeskommune har gjennom sin eierskapsmelding beskrevet selskapenes formål og fylkeskommunens eierskapsstrategi. Det foretas også en vurdering knyttet til hvorvidt det er ønskelig å beholde eierskapet eller avhende eierandelene. Innlandet fylkeskommune har ansett dette tilstrekkelig for å oppfylle eierskapsstrategiens krav om eierstrategi for hvert selskap, men tar med seg revisjonens innspill i det videre arbeid.

Punkt 6

Revisjonen har bemerket at man ikke kan se hvordan anbefalingene i NUES er innlemmet i eierskapsforvaltningen. Innlandet fylkeskommune er til dels enig i revisjonens betraktninger.

I den politiske behandling av eierskapsstrategien ble det fremmet et tilleggsforslag om å følge anbefalingene i NUES. Det ble opplyst at anbefalingene ikke var treffende for fylkeskommunal eierskapsforvaltning, og man ser at tilpassing i etterkant bare til delt har vært vellykket.

Anbefalingene i NUES er bygget på andre forutsetninger og en annen målgruppe/rolle (styret) enn Innlandet fylkeskommune som eier, og har et annet saklig virkeområde.

Formålet for NUES er blant annet at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge (f.eks. Oslo Børs) skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen.

De børsnoterte selskapene forvalter en betydelig del av kapitalen i samfunnet og står for en stor del av verdiskapingen. Det er derfor i samfunnets interesse at selskapene styres og ledes på en betryggende måte. Det er internasjonal konkurranse om norske og utenlandske investorers kapital. Derfor må norske selskaper og det norske aksjemarkedet fremstå som attraktive også på området eierstyring og selskapsledelse.

Anbefalingen skal bidra til å styrke tilliten til selskapene blant aksjeeiere, i kapitalmarkedet og hos andre interessenter. Gode relasjoner til samfunnet og de interessenter som berøres av virksomheten, er også av betydning for selskapene, og det enkelte selskap bør derfor også vurdere egne retningslinjer som ivaretar slike hensyn.

Anbefalingen retter seg i første rekke mot selskaper som etter regnskapsloven skal gjøre rede for sine prinsipper og praksis vedrørende eierstyring og selskapsledelse. I hovedsak vil det si selskaper med aksjer notert på regulerte markeder i Norge, dvs. for tiden Oslo Børs og Oslo Axess. Videre gjelder anbefalingen, så langt den passer, for sparebanker med noterte egenkapitalbevis.

Anbefalingen kan også være hensiktsmessig for ikke-børsnoterte selskaper med spredt eierskap, og hvor aksjene er gjenstand for regelmessig omsetning.

Anbefalingen etter NUES henvender seg i første rekke til selskapenes styrever. Eierstrategien retter seg til Innlandet fylkeskommune som eier. Innlandet fylkeskommune har eierinteresser i selskap hvor det gjennomgående er flere eiere. Andre eiere kan følgelig ha annet grunnlag for sin utøvelse av eierskapet enn NUES sine anbefalinger. Det er strengere krav til rapportering og øvrige krav til både eierskap og kapitalkrav i et børsnotert selskap.

I anbefalingene i NUES er det også anbefalt at mins to styremedlemmer er uavhengig av selskapet hovedaksjeeier. For de reviderte selskap er dette ikke oppfylt for Hedmark Fylkeskraft AS og Oppland Fylkeskraft AS. Dersom man skal følge eierstrategien må oppnevning av styremedlemmer endres for fremtiden.

Det fylkeskommunale eierskapet er følgelig gjennomgående et annet enn det NUES anbefalinger bygger på. De fleste kommunale/fylkeskommunale eiere legger KS sitt grunnlag for eierutøvelse til grunn som også er mer relevant. Det er derfor nærliggende å anta at det vil kunne være enklere for Innlandet fylkeskommune å forvalte eierskapet ved å følge KS sitt grunnlag for eierutøvelse til grunn.

Med vennlig hilsen

Even Aleksander Hagen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.